

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Odhalování a trestání korupce v České republice

Daniel Jedlička

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 30. 3. 2016

.....
Daniel Jedlička

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval své vedoucí JUDr. Simoně Stočesové,
Ph.D., LL. M. za vedení mé diplomové práce.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Příčiny a vznik korupce.....	4
2.1	Pojem korupce	4
2.2	Příčiny korupce	5
2.3	Vývojová stádia korupce	8
2.4	Formy a druhy korupce.....	8
2.4.1	Oblasti výskytu korupce	10
3	Historie právní úpravy korupce na našem území od 1. republiky do současnosti	12
3.1	Korupce na našem území do roku 1950	12
3.2	Korupce na našem území od roku 1950 do roku 1989	14
3.3	Korupce po sametové revoluci	15
4	Aktuální právní úprava korupce.....	18
4.1	Hmotněprávní hledisko trestní úpravy korupce.....	18
4.1.1	Vymezení základních pojmů	19
4.1.1.1	Úplatek	19
4.1.1.2	Úřední osoba	19
4.1.1.3	Obstarávání věcí obecného zájmu.....	20
4.1.2	Přijetí úplatku (§ 331).....	21
4.1.3	Podplácení (§ 332).....	23
4.1.4	Nepřímé úplatkářství (§ 333)	24
4.1.5	Související skutkové podstaty (pletichy a jiné trestné činy)	26
4.1.5.1	Pletichy v insolvenčním řízení (§ 226)	26
4.1.5.2	Sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256)	28
4.1.5.3	Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257)	29
4.1.5.4	Pletichy při veřejné dražbě (§ 258)	30
4.1.5.5	Trestné činy s korupcí související	31
4.2	Procesněprávní hledisko trestní úpravy korupce	31
4.2.1	Úloha orgánů činných v trestním řízení	32
4.2.1.1	Policejní orgán	32
4.2.1.2	Státní zastupitelství	33

4.2.1.3	Soudnictví	34
4.2.2	Operativně pátrací prostředky a jiné nástroje sloužící k odhalování a vyšetřování korupce	35
4.2.2.1	Předstíraný převod	35
4.2.2.2	Sledování osob a věcí.....	36
4.2.2.3	Použití agenta	36
4.2.2.4	Odposlech a záznam telekomunikačního provozu.....	37
4.2.2.5	Spolupracující obviněný (korunní svědek)	38
4.2.2.6	Zajištění peněžních prostředků na účtu banky.....	39
5	Mezinárodní právní úprava korupce (úprava EU)	41
5.1	Právní úprava Evropské unie	41
5.1.1	Úmluva o boji proti korupci úředníků Evropských společenství nebo členských států Evropské unie	41
5.1.2	Úmluva o ochraně finančních zájmů Evropských společenství	42
5.1.3	Rámcové rozhodnutí č.2003/568/SVV o boji proti korupci v soukromém sektoru	42
5.1.4	Zpráva o boji proti korupci.....	43
5.1.5	Eurojust	43
5.1.6	OLAF – evropský protikorupční úřad	44
5.2	Rada Evropy	45
5.2.1	Trestněprávní úmluva o korupci.....	46
5.2.2	Občanskoprávní úmluva o korupci.....	46
5.2.3	GRECO – Skupina států proti korupci	47
5.3	OECD	47
5.3.1	Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích	48
5.4	OSN	48
5.4.1	Úmluva proti korupci (UNCAC).....	49
5.4.2	Úmluva proti nadnárodnímu organizovanému zločinu	49
5.4.3	Vídeňská úmluva o smluvním právu.....	50
6	Boj s korupcí v ČR a v zahraničí	51
6.1	Protikorupční činnost vlády ČR.....	51
6.1.1	Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2015-2017	52
6.2	Nevládní organizace a boj s korupcí.....	53
6.2.1	Transparency International.....	54

6.3	Porovnání boje proti korupci se Slovenskou republikou.....	55
6.3.1	Prijímanie úplatku (§ 328-330)	56
6.3.2	Podplácanie (§ 332-334)	57
6.3.3	Nepriama korupcia (§ 336).....	57
6.3.4	Volebná korupcia (§ 336a)	57
6.3.5	Športová korupcia (§ 336b).....	58
6.4	Srovnání české a slovenské právní úpravy korupce	59
6.5	Úvahy de lege ferenda	60
7	Závěr	62
	Resumé	64
	Seznam použitých zdrojů	66

1 Úvod

Tématem mé diplomové práce je Odhalování a trestání korupce v České republice. Trestné činy úplatkářství a jiné delikty spojené s korupcí považuji za moderní, aktuální a velice nebezpečnou trestnou činnost. Korupční trestné činy, které existují ve společenských zřízeních po tisíce let, jsou primárně spojeny se dvěma lidskými vlastnostmi, touhou vládnout či vítězit a maximalizovat svůj zisk. Míra korupce v jednotlivých zemích často souvisí s hodnotovým žebříčkem a jakýmsi morální fondem každého občana příslušného státu.

Korupce není problémem pouze naší země, je to globální problém, který v rozdílné míře obtěžuje společnost a hospodářství každého státu. Zvolil jsem si toto téma proto, že je pro mě zajímavé zejména z pohledu dopadu korupčních deliktů na celou společnost. Objektem těchto trestných činů není pouze zájem jednotlivce, ale veřejnosti jako celku. Četnost páchání těchto trestných činů, procento jejich odhalení a následného spravedlivého potrestání ovlivňuje chování každého občana v situacích, kdy má možnost setkat se s takovým jednáním. Obecně platí, že úspěch společnosti jde ruku v ruce s její morální výbavou.

Diplomová práce je rozložena do pěti stěžejních kapitol a souvisejících podkapitol. První kapitola se nazývá Příčiny a vznik korupce v ČR. V této kapitole jsem položil určitý základ pro hlubší rozbor tohoto tématu. Vymezuji zde samotný pojem korupce, což je důležité pro pochopení obecnosti tohoto pojmu, odlišení od pojmů uváděných v právní úpravě a především pro pochopení, zda určité chování disponuje korupčními prvky a je protiprávní nebo nikoli. Dále popisuji příčiny vzniku takového jednání a také vývojová stádia korupce, která určuje intenzita výskytu korupce v dané společnosti. Dále se věnuji také podkapitole formy a druhy korupce a uvedu jejich určitý výčet. Tato kapitola je vlastně úvodem práce, která by měla případně přiblížit problematiku tohoto tématu i neodborné veřejnosti.

V druhé kapitole mé práce se zaměřuji především na právní úpravu a historické souvislosti na našem území od dob první republiky po současnou právní úpravu. Nejdříve se podíváme do období od začátku první republiky do přijetí dvouletky v roce 1950, které je dnes považováno za jistou ideální etapu ve vývoji naší společnosti. Mýlné představy o morální vyspělosti tehdejších obyvatel a veřejných osob nás utvrzují v této iluzi. Toto období bylo v důsledku okolností nakloněno páchání korupčních trestných činů a tedy i potřebě tyto činy právně upravit. Dále se pokusím popsat právní úpravu v komunistické éře ovlivněnou

ideologickým smýšlením a nakonec se zaměřím na období po sametové revoluci, problémy s privatizací a utvářením nového ekonomického trhu.

Třetí kapitola je tou nejdůležitější v diplomové práci. Pojednává o aktuální právní úpravě úplatkářství a souvisejících trestných činů z pohledu trestního práva hmotného. Uvádím stěžejní pojmy týkající se korupce a právní úpravy v trestním zákoníku. Dále konkrétně popisuji jednotlivé skutkové podstaty a stručně též ostatní delikty s korupcí spojené. V druhé části kapitoly se zaměřuji na aspekty odhalování korupce z pohledu trestního práva procesního. Nejprve se zmíním o úloze orgánů činných v trestním řízení a poté představím několik prostředků, které mají policejní orgány k dispozici pro odhalování a vyšetřování korupčních trestných činů, jejich efektivnost a uplatnění v boji s korupcí.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na globálnost problému korupce. V této části práce uvádím přehled mezinárodních organizací a jimi přijatých úmluv a jiných dokumentů, které jsou pro Českou republiku závazné a vytvářejí základ pro aktivní boj proti korupci na nadnárodní úrovni. Tyto dohody posilují spolupráci mezi státy, sjednocují právní úpravu korupce a zefektivňují odhalování, vyšetřování a trestání korupční kriminality. Nejdůležitějším článkem naší mezinárodní spolupráce je členství v Evropské unii. V této kapitole se tedy věnuji závazným dokumentům a orgánům Unie bojujícím proti korupci. Neopomím ani ostatní organizace, jejich stěžejní předpisy a spolupráci mezi nimi.

Pátou a také poslední kapitolu jsem nazval Boj s korupcí v ČR a zahraničí. Uvádím zde konkrétní kroky vlády jako hlavní instituce vydávající opatření za účelem potlačování korupce ve veřejném i soukromém sektoru. Ve fázi odhalování trestné činnosti a informování veřejnosti a policejních orgánů mají velký význam nevládní organizace, které se též nesmí opomenout. V druhé části se podívám na právní úpravu korupce na Slovensku, které je naším nejbližším sousedem, jeho a naše předpisy vycházejí ze stejných zdrojů. Pojí nás společná minulost, která nutí společnost porovnávat oba státy nejen v oblasti práva. Pokusím se porovnat konkrétní ustanovení a zhodnotit rozdíly mezi oběma státy.

Cílem této diplomové práce je rozbor problematiky korupce v České republice. Z důvodu velkého rozsahu tématu a roztržitosti konkrétních ustanovení do mnohých právních předpisů, vnitřních předpisů, etických kodexů a jiných dokumentů se nebude jednat o hloubkovou analýzu konkrétního problému, ale o určitý ucelený přehled a rozbor nejdůležitějších ustanovení týkajících se korupce především v trestním zákoníku a trestním řádu. Mým úkolem bude vymezit

nejdůležitější aspekty korupce obecně, analyzovat vývoj právní úpravy a jeho kontinuitu na našem území, ale také představit právní úpravu mezinárodních organizací. Nakonec se pokusím zmapovat boj proti korupci na vládní úrovni i nestátních organizací a zjistit odlišnosti české a slovenské právní úpravy.

2 Příčiny a vznik korupce

2.1 Pojem korupce

Samotný pojem korupce má původ v latině, vychází ze slovního základu *rumpere*, což znamená zlomit, rozlomit, přetřhnout. Latinský výraz „*corruptus* znamená následek určitého nekalého jednání, v překladu pak znamená: zkažený, podplacený, zvrácený apod.“¹ Korupce je obecným pojmem pro jakékoli nekalé, společensky škodlivé jednání, kdy osoba na jedné straně poskytuje výhodu osobě na druhé straně a očekává za ní výhodu jinou. Osoba na druhé straně poskytne výhodu v rozporu s právy a povinnostmi vyplývajícími z jejího postavení. Korupce je společenským fenoménem, který je nezávislý na právních rádech společnosti, vládních režimech či ideologickém smýšlení. Překonala již mnoho historických období. Je spojena s lidským myšlením a přirozenou reakcí každého člověka zvýhodnit především sebe a své blízké. Proto má sílu proniknout do jakékoli doby, kdekoli na světě.

Korupce nemá v teorii přesnou definici, ale zahrnuje několik pojmů. Kromě výrazu úplatkářství, který používá samotný zákon, se také setkáváme s pojmy nepotismus, klientelismus a protekcionismus. Jsou to korupční jednání, která jsou těžko postižitelná kvůli nedostatku právní úpravy.

S korupcí se člověk může setkat již jako dítě či mladistvý, je-li svědkem protekce. Ta bývá zpravidla důsledkem určitého korupčního jednání. To je velmi nebezpečná zkušenost, jelikož dítě toto jednání může přijmout jako běžné, jeho základ morálky se změní a po celý další život může mít tendence k nerespektování pravidel férového jednání za účelem dosažení zvýhodnění pro sebe nebo pro někoho jiného. Korupce je sama o sobě selháním jednotlivce. Je to momentální úpadek morálky osoby pracující převážně ve veřejných a jinak důležitých funkcích, která nedokáže vyhodnotit následky svého jednání, jelikož je zaujata ziskem z poskytnuté výhody. Toto ovlivnění osoby se nazývá korupční klima.²

Korupční klima mění chování lidí a ovlivňuje jejich rozhodování. Postupně vznikají určitá pravidla korupčního jednání transformující se do norem chování,

¹ CHMELÍK, Jan; TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-866-6, s. 15

² Tamtéž, s. 20-24

kteře se stávají automatickými a běžnými. „*Tyto normy říkají, že výkon veřejných funkcí je na prodej, že každý je úplatný, záleží jen na výši úplatku.*“³ Korupční klima je jakýmsi začarovaným kruhem. Nejdříve je takovéto jednání drženo v tajnosti, poté se stane veřejně známým a následuje snaha o postih aktérů těchto činů. Bohužel stíhání korupce bývá zpravidla neúspěšné. Společnost začne vnímat toto jednání jako beztrestné a to zvyšuje sílu korupčního klimatu.

Korupce je tedy chováním s prvky sociální deviace, které spočívá v tom, že se subjekt rozhodující o určité veřejné oblasti či veřejných statcích odchýlí mimo hranice své pravomoci, buďto dobrovolně či pod nátlakem, ve prospěch někoho jiného. Za toto zvýhodnění očekává úplatu (protiplnění).

Od korupce je třeba odlišovat jednání na hraně zákonnosti, které nazýváme lobbying. Pod tímto jednáním si můžeme představit vytváření určitého vlivu zájmové skupiny na politickou moc v souvislosti s přijímáním právních předpisů. Lobbying je považován za legální formu zlepšení podmínek společností a jiných skupin ve státě. Rizikem této činnosti je vysoká možnost použití korupčních praktik, proto se neustále pracuje na zvýšení transparentnosti a průhlednosti takového jednání. Opatření, kterými lze tohoto cíle dosáhnout, je například povinnost registrace lobbyistů, uveřejňování jejich příjmů za tuto činnost, nebo dokonce kontrola nad prováděnými schůzkami mezi politiky a zájmovými skupinami.⁴

2.2 Příčiny korupce

Poznání příčin korupčního jednání je pro její vymezení, omezování či úplné potlačení naprosto nezbytné. Jestliže odstraníme příčinu korupce, odstraníme tím logicky i následek. Základní příčinou vzniku korupce je neustálá snaha občanů získat větší množství peněz, úspěchu, jistoty a zabezpečení sebe a svých blízkých. Neustálými zásahy a regulacemi států do veřejného, ekonomického, sociálního a kulturního života vzniká potřeba lidí dosáhnout svých zájmů i chováním odlišným od dobrých mravů společnosti. Zásahům států musí odpovídat dostatečná

³ CHMELÍK, Jan; TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-866-6, s. 19

⁴ ŠTIČKA, Michal. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. Praha: Transparency International - Česká republika, 2008. ISBN 978-80-87123-04-1.

protikorupční opatření. Teorie zná několik navzájem souvisejících faktorů vytvářející prostředí vhodné pro korupci⁵:

1. Monopolizující efekt. Na trhu je určitý počet společností, avšak stát má zájem na tom, aby některé práce obstarával jen omezený výčet těchto subjektů nebo pouze jediný. S vyšším počtem firem schopných poptávku uspokojit roste také pravděpodobnost vzniku korupčního jednání s cílem získat státní zakázku. Korupční jednání může vzniknout i v opačném případě, jestliže je k dispozici pouze malý počet firem. V tom případě nejsou firmy motivovány ke kvalitnějšímu výkonu svých služeb, práce provádí nekvalitně, nedodržují termíny uskutečnění prací apod.
2. Dalším faktorem, který vytváří možnost korupčního jednání, jsou příliš velké rozhodovací pravomoci v rukou jednotlivce nebo určité organizace. Tyto pravomoci musí být podmíněny kontrolními mechanismy a omezujícími normami, které zneužití takového rozhodování zabraňují.
3. Důležitým faktorem je také nízká míra transparentnosti, která omezuje možnost kontrolovat osobu disponující pravomocemi. Transparentnost je jednou ze zásad, která v moderní společnosti získává čím dál větší význam a je důležitá především pro upevnění důvěry společnosti ve vládnoucí systém.
4. Posledním faktorem, který má svůj význam při tvorbě korupčního prostředí, je asymetričnost neboli dysfunkce politického, kulturního, ekonomického či administrativního systému.

Dále rozeznáváme jednotlivé konkrétní faktory, které přímo pomáhají vytvářet korupční prostředí. Nazýváme je prokorupčními faktory⁶:

1. Normativní systém. Tím jsou myšleny legislativní předpisy, které musí být dostatečně propracovány, aby zajišťovaly prevenci i postih korupce. Do této kategorie spadají také nepsané normy (zvyklosti, etické kodexy). Subjekt by neměl pochybovat o tom, kdy se korupčního jednání dopouští a jaká sankce bude následovat.
2. Výše úplatku je asi nejnebezpečnějším faktorem. Vycházíme zde z hypotézy, že každý subjekt je schopný nechat se uplatit, je-li míra úplatku

⁵ CHMELÍK, Jan. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-434-X, s. 21-22

⁶ CHMELÍK, Jan. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-434-X, s. 22-24, srov. HORNÍK, Jan; ŽUFANOVÁ, Hana. *Základní minimum o korupci a trestním právu: pro pedagogii středních škol*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-531-3, s. 108-110

dostatečně vysoká. Naopak je zde ale stále velká část společnosti, která by nikdy nepodstupovala riziko trestního stíhání, odnětí svobody apod.

3. Systém kontroly musí být fungující, aby dostatečně odradil subjekty od páčání korupčních trestných činů.

4. Míra odhalování korupce a systém sankcí hraje důležitou roli pro rozhodnutí subjektu spáchat trestný čin nebo nikoli. Ukládané sankce musí být dostatečně vysoké a razantní jak z pohledu osoby, která se provinila, tak z pohledu veřejného mínění.

5. Hodnotový žebříček daného subjektu a společnosti. Na prvních místech negativního žebříčku bývá osobní prospěch, touha po moci, dosažení určitého postavení apod. To odsouvá do dolních pozic zájmy společnosti jako celku, spočívající v zásadě rovnosti příležitostí, svobodné soutěže a dalších.

6. Fungování administrativy a kvalita státní správy jsou nezbytnými podmínkami pro minimalizaci korupce. Fungování veřejné správy musí být efektivní, bez zbytečné byrokracie, poskytující aktivní pomoc občanům apod. Nezbytností je výkonná, kvalifikovaná státní správa s dostatečně ohodnocenými úředníky.

7. Chudoba je nepřijatelný jev ve státní správě. Úředník by měl být dostatečně ohodnocený vůči svým životním nákladům. Tím lze předcházet kompenzaci těchto nedostatků korupčním jednáním.

8. Korupční tradice a klientelismus mají význam v těch oblastech, kde je korupční jednání stále běžnou praxí. Úplatkářství je zde samozřejmostí. Společnost funguje na základě vzájemných úsluh, darů, vzájemně výhodných dohod apod. Je to naprosto nežádoucí jev, který bohužel stále přetrvává.

9. Vliv médií je důležitou součástí kontroly korupce ve společnosti. Média by měla být nositelem vzorů chování společnosti a nezávislým prostředníkem mezi veřejností a veřejnou mocí.

10. Korupčními vzory jsou zastupitelé společnosti, kteří rozhodují o zájmech ostatních občanů. Společnost od nich očekává větší míru odolnosti vůči korupčnímu jednání.

Veřejné mínění by nemělo zobecňovat možnost uplacení na všechny státní úředníky a představitele, mělo by důvěřovat těm, jež si zvolilo a soudit ty, kteří se korupce dopustili, a takové náležitě potrestat.

2.3 Vývojová stádia korupce

Teorie zná čtyři vývojová stádia, která se odlišují svou četností výskytu, intenzitou a způsobem aplikace ve společnosti.⁷

1. Stádium náhodné korupce. V tomto stádiu je intenzita korupce minimální. Můžeme ji považovat pouze za příležitostný jev. Zisk z korupčního jednání je minimální a zanedbatelný oproti ztrátě dobré pověsti ve společnosti a trestnímu postihu za takové jednání. Odhalování a trestání takové korupce je velice úspěšné.
2. Stádium spontánně regulované korupce nastupuje ve chvíli, kdy již není korupční jednání ojedinělé. Vytváří se organizované korupční prostředí. Příčinou je především selhání kontrolních mechanismů, jehož následkem je nedostatečné zachycení korupčních jednání a naprostá dezorientace a chaos v kontrolních procesech. To vede k páchání korupce stále většího množství lidí.
3. Stádium organizované korupce s sebou nese masivnost korupčního jednání. To se projevuje organizovaností, rozdělením úkolů a efektivností při realizaci korupce. Cílem je pravidelný zisk, měnící se v soustavný tlak a útisk lidí rozhodujících o možnostech takového zisku. Mechanismy kontroly jsou absolutně nefunkční. Korupce se dostává do všech oblastí státní správy a politiky.
4. Stádium systémové korupce je vrcholným, nejefektivnějším a nejhorším stádiem korupce.

V tomto stádiu je již vytvořena klientelistická síť propojená se státními institucemi. Úplatkářství se stává základem fungování státní správy. Vznikají organizované skupiny uvnitř státní správy zaměřující se na páchání korupčních trestných činů. Korupce je postupně schvalována a podporována samotným státním zřízením. Důsledkem je vznik korupčního státu.

2.4 Formy a druhy korupce

Předtím, než zde popíšeme jednotlivé formy a druhy korupce, je třeba si vyjasnit základní pojmy úplatkářství, korupce, dar a odlišnosti mezi nimi. Úplatkářství a korupci nelze považovat za pojmy stejného významu. Pokud jde o úplatek, jsou známy jeho různé formy. Může jím být například poskytnutí určité finanční výhody, důležitých informací, pomoc při dosazení do určité funkce ve

⁷ FRIČ, Pavol. *Korupce na český způsob*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství G plus G, 1999. Zde a nyní. ISBN 80-86103-26-9, s. 32-34

veřejném sektoru, ale třeba také určitá forma protislužby, která není tak významná svou intenzitou a nebezpečností. Je tedy možné považovat úplatkářství za nižší formu korupčního jednání, které má menší intenzitu a je méně významné z pohledu rozsahu v oblasti, v které probíhá.⁸

Korupce je naproti tomu jednání značně intenzivnější, obvykle bývá soustavné a následky jsou ve většině případů závaznější. Korupce svým rozsahem přesahuje vztah mezi dvěma subjekty a má prvky organizovaného jednání. Rozdíl je i v míře tolerance, kterou společnost připouští. Korupci jako celostátní či globální problém, zasahující do nejdůležitějších sfér společenského života, toleruje mizivá část naší společnosti.

Od těchto dvou pojmů je třeba odlišit darování nebo také věnování malé pozornosti, což je společností jednoznačně akceptováno. Jako příklad bych uvedl poskytnutí spropitného v restauraci za příjemné vystupování číšníka a řádnou péči o naše pohodlí. Jestliže použijeme doslovný výklad úplatkářství, mohli bychom i toto jednání považovat za korupční. Takto bychom došli k výsledku, že každý občan v jisté situaci jedná korupčně. Je třeba posuzovat poskytování darů vzhledem k morálním pravidlům, která jsou v dané společnosti respektována, kultuře a především správně posoudit závažnost a rozsah takových pozorností. Na druhou stranu, je velice nebezpečné považovat takové jednání za bezvýznamné a běžné. Může ovlivnit budoucí generace tím způsobem, že si zafixuje takováto obdarování jako zvyklost, kterou si může přenést do běžného života ve větší míře a závažnosti.

Korupci můžeme dělit podle určitých faktorů. Jako první zmíním dělení podle rozsahu korupčního jednání a jeho intenzity. Korupce malá nebo také bagatelní je korupcí, která proběhne náhodně či k určité příležitosti. V české právní úpravě je možno ji přirovnat právě k zmiňovanému úplatkářství. Nenabývá takového významu, proto je snadněji zjistitelná a postižitelná. Malá korupce se projevuje především v soukromé, ale také ve veřejné sféře. *„Častým jevem u malé korupce je, že vnucují druhé straně úplatek, a jsou uraženi, když jsou odmítnuti. Naopak při jeho přijetí druhou osobou pokračují v korumpování již s úmyslem požadovat další protislužbu.“*⁹ Naproti tomu za korupci velkou považujeme takové

⁸ CHMELÍK, Jan; TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-866-6, s. 52

⁹ DAVID, Vladislav; NETT, Alexander. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN 978-80-7179-562-9, s. 31

jednání, které je společensky závažné, nepřijatelné a mnohdy organizované. Bývá spojené s korupcí v politické sféře, uplácením předních představitelů veřejné moci apod. Vyznačuje se vysokou mírou utajení a značným prospěchem pro obě strany.

2.4.1 Oblasti výskytu korupce

Dalším faktorem určujícím druh korupce je oblast, do které korupce zasahuje. Jako první bych zmínil korupci vyskytující se ve veřejné správě. Ta by zde měla především plnit roli služby občanům, a proto jakákoli nezákonná manipulace či rozkrádání veřejných majetků je poškozením zájmu každého občana. Právní úprava v České republice stále není na takové úrovni, aby tato jednání dostatečně postihovala nebo jim dokonce předcházela, proto jsou pravidla zakotvena v etických kodexech pro úředníky. Tato korupce se především projevuje zneužitím pravomoci veřejného činitele. Příčinou je neustálý nárůst byrokracie a potřeba potvrzujících úkonů při různých povoleních, neoblíbenost úřednického aparátu v očích společnosti, nedostatečné finanční ohodnocení apod. To vše nahrává prostředí příznivému pro páchaní korupčního jednání.¹⁰ Jako příklad projevu takových jednání můžeme uvést např. poskytnutí určité provize nebo úplatku, podvodná jednání, výkon podnikání vedle výkonu veřejné funkce apod.

Korupční jednání vznikají také ve sféře samosprávy. Hlavním důvodem je finanční závislost samospráv na státní správě. Korupce se projevuje zejména u členů volených orgánů, starostů nebo zaměstnanců obecních a krajských úřadů. Míra korupce souvisí s velikostí regionu, který je spravován. Čím větší je taková oblast, tím větší je anonymita zástupců občanů a také se snižuje snaha kontrolovat rozhodování ze strany obyvatelstva. Nejčastějšími způsoby páchaní korupce v rámci samosprávy jsou:¹¹ zneužití majetku obce, prodej pozemků obce, zneužití pravomoci, korupce v oblasti bytů, jejich přidělování a prodeje a mnoho dalších.

Další oblastí je politika. Tam jsou korupční jednání typická především tím, že se podnikající subjekty snaží získat od politické elity určitá zvýhodnění. Nejčastěji se jedná o oblast veřejných zakázek, ovlivňování výběrových řízení či dokonce rozhodování o přijetí určitého právního předpisu. Za poskytnutí takové

¹⁰ PETROVSKÝ, Karel. *Korupce po česku, aneb, Korupce očima průměrného Čecha*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. ISBN 978-80-86861-94-4, s. 48

¹¹ CHMELÍK, Jan; TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-866-6, s. 55

výhody je na oplátku vládnoucí politické straně darován sponzorský dar či jiná kompenzace. Mezi soukromou a veřejnou elitou vzniká jakási symbióza, která způsobí vzájemnou závislost stran. Ty pak dělají vše pro to, aby svou vládu udržely. Jedná se například o zneužívání médií, podkopávání svobodných voleb a další.¹²

Korupce se objevuje i v oblasti sportu, zdravotnictví, vzdělávání a školství. Je zarážející, že se korupční jednání nevyhne ani takovýmto oblastem. Právní úprava hovoří o úplatkařství v případě, kdy jde o obecný zájem. Tuto tezi odvětví sportu nepotvrzuje. Naproti tomu je velmi významným odvětvím ve společnosti, je jedním z výchovných nástrojů mládeže a pracuje s nemalými finančními prostředky. Sportovní korupce je velmi aktuálním problémem, především v nejznámějších kolektivních sportech (fotbal, lední hokej). Zdravotnictví je další oblastí, která je podle veřejného mínění přístupná různým formám korupce. Může zde proběhnout jak ve vztahu mezi pacientem a lékařem, lékaři a lékárnami, pojišťovny, tak mezi členy personálu navzájem a samozřejmě také mezi zdravotnickými subjekty.

Častými projevy korupce jsou především:¹³

- uplácení lékaře s cílem získat nadstandardní lékařskou péči
- uplácení z důvodů získání rekreační nebo lázeňské péče
- úplatek za přednostní výkon operace před ostatními pacienty apod.

Velmi překvapivou oblastí je sféra vzdělávání a školství. Korupční jednání jsou zaznamenávána ve všech stupních vzdělávací soustavy. Mezi nejznámější formy patří uplácení za přijetí na střední nebo vysokou školu. V dnešní době, při neustálém nárůstu počtu speciálních mateřských i základních škol, nebude korupce výjimkou ani na těchto stupních. Dále také uplácení za lepší studijní výsledky, obchodování s tituly a jiné.

¹² DANČÁK, Břetislav; HLOUŠEK, Vít; ŠIMÍČEK, Vojtěch. (eds.). Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. ISBN 80-210-4062-9, s. 45-47

¹³ CHMELÍK, Jan; TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkařství*. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-866-6, s. 57

3 Historie právní úpravy korupce na našem území od 1. republiky do současnosti

V této kapitole se zabývám vývojem právní úpravy korupce a úplatkářství na našem území. Postupně se zaměřím na právní předpisy upravující tyto trestné činy v období první republiky do konce druhé světové války, konkrétně roku 1950, který znamenal naprostou změnu dosavadní úpravy v důsledku nástupu komunistické strany, související změny právních předpisů a jako poslední období zanalyzuji situaci po roce 1989 jako zdroj příležitostí pro tuto trestnou činnost.

3.1 Korupce na našem území do roku 1950

Počátek korupce na našem území zaznamenáváme již za dob habsburské monarchie. Důležitým faktorem pro vznik korupce byla průmyslová revoluce a s ní spojené zakládání velkého množství soukromých podniků. Zde vznikl prostor pro korupční jednání mezi majiteli podniků na jedné straně a státními úředníky na straně druhé při zadávání veřejných zakázek. Tato praxe se přenesla i do období vzniku první československé republiky. Kromě menších projevů korupce byla největší příležitostí pro korupční jednání 1. pozemková reforma, která umožnila prodej a přerozdělování obrovského množství půdy, manipulaci s pozemky a tím otevřela prostor pro korupční jednání. S rostoucí vlnou nespokojenosti ve společnosti byla vláda nucena schválit zákon č. 178/1924 Sb. o úplatkářství a proti porušování úředního tajemství. Tento zákon je subsidiárním k trestnímu zákoníku z roku 1852. Tento kodex platil na našem území na základě reciprocit z období Rakouska-Uherska. Zde je důležité zmínit, že tresty jak pro korumpujícího, tak pro korumpovaného jsou stejně přísné. Míra rizika je pro oba stejná a obě strany tedy mají zájem na vzájemném utajení. Podle tohoto zákona je trestné i zneužití informací spojených s postavením veřejného činitele a to i po zániku takové funkce. Za veřejného činitele se považuje orgán nebo zaměstnanec republiky, země, jednotlivých žup, okresů, obcí nebo jiných veřejnoprávních korporací, podniků a fondů. Stejného postavení podle tohoto zákona dosahují zaměstnanci bank, spořitelen, pojišťoven apod.¹⁴

¹⁴ Zákon č. 178/1924 Sb., o úplatkářství a proti porušování úředního tajemství, dostupné z: beck-online.cz

Dalším důležitým právním předpisem a to v oblasti zadávání veřejných zakázek byl zákon č.115/1934 o pletichách při zadávání veřejných dodávek a prací. Zákon vymezuje takové jednání několika způsoby. Jako první zmiňuje možnost, kdy subjekt v řízení nabídne určitý majetkový prospěch subjektu druhému, který se na oplátku zdrží účasti v zadávacím řízení. To platí i v případě, že strana za zdržení se v řízení takový prospěch očekává. Téměř obdobný je případ, kdy je účastníku řízení přislíbena určitá výhoda nebo prospěch, jestliže se bude účastnit a chovat v řízení určitým způsobem odlišným od svého původního úmyslu.

Poslední možností, kterou zákon zmiňuje, je uskutečnění jakýchkoli pletich, které jsou nadány způsobit určitou škodu orgánu, který veřejnou zakázku zadává. Zákon o pletichách také souvisí se zákonem č.141/1933 Sb. o zřizování a fungování kartelů a soukromých monopolů. Tyto dva zákony ve vzájemné souvislosti považují za korupční jednání kartelu, jestliže nezveřejní, že jednotlivé nabídky v řízení o zadání veřejné zakázky jsou sjednány v rámci určitého kartelu.¹⁵

Na některých případech korupčních afér si ukážeme, že období první republiky jistě nebylo vzorem fungování demokracie a morálky. Nejznámějším případem je tzv. lihová aféra, jejímž hlavním představitelem byl senátor a ministr zemědělství Karel Prášek. Byl také předsedou Družstva hospodářských lihovarů, který spravoval dispoziční fond, z kterého mělo být zpronevěřeno 22 milionů korun výměnou za zdržení se protestů opozičních politických stran proti zvyšování cen lihu. Nikdo nebyl za tuto korupční aféru odsouzen.

Další aférou v politické sféře byl skandál Jiřího Stříbrného, tehdejšího ministra železnic, který nechal rozdělit zakázky na dodávky uhlí mezi jednotlivé těžaře. Ty jako protiplnění poskytli určitý finanční příspěvek straně ministra Stříbrného. *„Způsob, jakým Jiří Stříbrný spravoval ministerský úřad a vykonával poslanecký mandát, nebyl způsob, jakým spravuje úřad politik čestný, a jen příslušný soud by mohl z příslušného podnětu rozhodnouti, udržel-li se alespoň v mezích vytčených zákonem trestním.“*¹⁶ Jiří Stříbrný byl posléze souzen, ale osvobozen. Údajně nebyly obstarány dostatečné důkazy.

¹⁵ SCHELLEOVÁ, Andrea. Vývoj právní úpravy veřejných zakázek[online]. Právní labyrint, 30. 7. 2015 [cit. 15. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.pravnilybrint.cz/vyvoj-pravni-uprav-verejnych-zakazek/>

¹⁶ HRUBÝ, Jan. *Aféry první republiky*. 1. vyd. Praha: Práce, 1984. Kamarád (Práce), s. 49

3.2 Korupce na našem území od roku 1950 do roku 1989

V poválečné době, kdy byla politika první republiky dávnou minulostí, proběhla velká změna politických i právních poměrů. Po vítězství Komunistické strany Československé ve volbách roku 1948, jemuž předcházely dekrety prezidenta Beneše, které znárodňovaly většinu soukromých podniků, došla politická elita k názoru, že je třeba kompletně změnit právní řád naší země. Tyto přeměny právní úpravy proběhly v tzv. právnícké dvouletce, během níž byly přijaty jak nové předpisy hmotného, tak procesního trestního práva. Nejdůležitějším předpisem je zákon č.86/1950 Sb., trestní zákon. Tento právní předpis je ovlivněn komunistickou ideologií a socialistickým a sovětským stylem práva. Hlavní změnou, kterou můžeme uvést, je ryze materiálně-formální pohled na trestné činy, podle něž nestačí, aby trestný čin naplňoval pouze zákonné znaky, ale také se vyznačoval určitou škodlivostí pro společnost. Tento zákon již upravoval konkrétní skutkové podstaty trestných činů spojených s korupcí. Ty byly pojmenovány jako *trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných*. Najdeme je v § 181 přijímání úplatku, § 182 podplácení a § 183 nepřímé úplatkářství a zákon se též zmiňuje o zvláštní ustanovení o účinné lítosti v § 184, který říká, že není trestně odpovědný ten, kdo sice úplatek poskytne nebo dá slib, že jej poskytne, jestliže byl o něj požádán, ale dobrovolně o tom podá oznámení orgánům národní bezpečnosti nebo prokurátoru.¹⁷

V trestním zákoníku z roku 1950 byl zahrnut zvláštní trestný čin v § 156 *úplatkářství ve volbách*. Ten upravuje ovlivňování jiného poskytnutím úplatku výměnou za zdržení se nebo změnu rozhodnutí při výkonu hlasovacího práva.

Mluvíme-li o trestních sankcích za tato korupční jednání zmíněná v zákoně, je pro ně charakteristická stejná trestní sazba v základní skutkové podstatě. Pouze byl-li úplatek nabídnut veřejnému činiteli, je zde trestní sazba přísnější.

Významnou událostí, která započala éru korupce v tomto období naší historie, byla měnová reforma provedená roku 1953. Z důvodu zavedení centrálně řízené ekonomiky byla vytvořena druhá neoficiální ekonomika. Ta v souvislosti s naprostou lhostejností politických elit k funkčnosti a organizaci cílů správy vedla pouze k jedinému zájmu, udržet se u moci. Jakékoli známky korupce byly utajeny a v jisté míře i tolerovány veřejným míněním.

¹⁷ Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, dostupné z: beck-online.cz

Dalším právním předpisem, který upravoval korupční delikty, byl Trestní zákon č. 140/1961 Sb., který měl být novým zákonem představujícím vstup do další éry socialistického života a pokroku. Zákoník se až na drobné úpravy příliš nezměnil. Skutkové podstaty trestných činů zůstaly totožné, můžeme zde zmínit některé příklady změn, jako je například zvýšení trestních sazeb. Důležité je nezapomenout na rozlišení mezi aktivním a pasivním úplatkářstvím, kdy je v tomto zákoně aktivita postihovaná mírněji a pasivita přísněji. To lze považovat za důvod spravedlivějšího trestání pachatelů korupčních jednání.

Nejznámější a možná také jedinou korupční aférou, která spatřila světlo světa, byla kauza Babinský. Představovala typický vzor fungování korupce v socialistickém zřízení. Babinský byl hlavním představitelem jednoho průmyslového kombinátu na Slovensku. Po rozsáhlém vyšetřování byl odsouzen ke čtrnácti letům vězení. V případě bylo obviněno dalších 26 státních úředníků. Korupce spočívala v machinacích a nelegálním obchodě se stáním majetkem.¹⁸

3.3 Korupce po sametové revoluci

Po čtyřicetiletém období socialismu přišel politický převrat, který měl nastolit éru demokracie, svobody a morálních hodnot. Vznik nového prostoru pro korupci měl dva předpoklady. Prvním předpokladem bylo vytvoření nové politické elity, která utvářela nový stát a novou ekonomickou sféru, druhým a zřejmě nejdůležitějším předpokladem byla potřeba a vůle zprivatizovat národní majetek soukromým osobám a restituování majetku, který kdysi občanům patřil.

Mluvíme-li o právní úpravě úplatkářství a korupce po roce 1989, je třeba zmínit novelizaci trestního zákoníku z roku 1961 a to zákon č. 557/1991 Sb. Tato novela zavedla do právní úpravy dvě nové skutkové podstaty korupčních deliktů. *Pletichy při veřejné soutěži a veřejné dražbě* v § 128a, *pletichy při řízení konkursním a vyrovnávacím* v § 256b.¹⁹ Tyto dvě formy trestných činů se v odlišné podobě zachovaly v právní úpravě až do současné doby. Zařazení těchto pojmů do právního řádu souviselo s tzv. malou privatizací, během níž docházelo k zvýhodňování jednotlivých soutěžitelů, nátlaku na jiné soutěžitele apod. Další

¹⁸ FRIČ, Pavol. *Korupce na český způsob*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství G plus G, 1999. Zde a nyní. ISBN 80-86103-26-9, s. 141

¹⁹ Zákon č. 557/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, dostupné z: beck-online.cz

novelou, která přinesla určitou změnu, byl zákon č.96/1999 Sb., který vnesl přímo do zákona definici pojmu úplatek a rozšíření pojmu veřejný činitel. § 162a říká, že úplatkem je jakákoli výhoda, z níž plyne majetkový prospěch, která je poskytnuta neoprávněně, která má být poskytnuta uplácené osobě nebo osobě jiné s jejím souhlasem, aniž by na něj měla nárok. Veřejným činitelem se dle tohoto zákona navíc myslí také osoba, která má funkci v zákonodárném či soudním sboru cizího státu, nebo podniku, mezinárodní organizaci, v nichž má rozhodující postavení cizí stát, nebo jiný subjekt mezinárodního práva veřejného, jestliže tato funkce souvisí s rozhodováním ve věcech veřejného zájmu a trestný čin byl spáchán v souvislosti s tímto výkonem.²⁰

Rád bych zde také zmínil úpravu korupce při zadávání veřejných neboli státních zakázek. První změnou byla novela hospodářského zákoníku na přelomu 80. a 90. let. Následně byl vydán zadávací plán Federálním ministerstvem hospodářství, v kterém nalezneme doporučení pro uzavírání smluv ve věcech výstavby. Tento řád zahrnuje podmínky soutěžení, samotný průběh soutěžního řízení, lhůty apod. Velký důraz kladl na způsobilost soutěžitelů. Především si zadavatel mohl vyžádat podklady k odbornosti uchazeče, obratu podniku za poslední tři roky, počtu zaměstnanců a další důležité informace. Jako další pravomoc zadavatele byla zavedena povinnost složení jistoty ze strany uchazeče, která následně sloužila k možnému nedodržení smluvních podmínek a vzniku škod.²¹

V roce 1991 byl zřízen Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Během let se pravomoci přemístily pod Ministerstvo pro hospodářskou soutěž, ale nakonec se ustálil právě zmiňovaný úřad. Ten zajišťoval a dodnes zajišťuje dohled nad zadáváním zakázek, který měl sloužit také ke snížení korupce ve státě.

Další důležitou novelizací byl zákon č. 537/2004 Sb. Tímto zákonem byl rozšířen pojem obstarávání věcí v obecném zájmu i do soukromoprávní oblasti. Zavedení této úpravy bylo nutné z důvodu implementace právních předpisů Evropského společenství spojených s bojem proti korupci.

²⁰ Zákon č. 96/1999 Sb., kterým se mění zákon č.140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, dostupné z: beck-online.cz

²¹ SCHELLEOVÁ, Andrea. Vývoj právní úpravy veřejných zakázek[online]. Právní labyrint, 30. 7. 2015 [cit. 15. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.pravnilabyrint.cz/vyvoj-pravni-upravy-verejnych-zakazek/>

Poslední novelizací, předcházející přijetí aktuální právní úpravy postihu korupce je zákon č. 122/2008 Sb., který přinesl mnoho změn v textu zákona, například přeformuloval pojem účinné lítosti. Upravil v § 163 slova *bez odkladu slovy a vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům bez zbytečného odkladu*. Tím je dán větší prostor oznamovateli, který může oznámit trestný čin až do doby, než se o něm dozví policejní orgán jiným způsobem. Institut účinné lítosti ve spojení s úplatkářskými trestnými činy byl zákonem č.40/2009 Sb. zcela vypuštěn. Dále se zpřísnil postih korupčního jednání a to zvýšením trestních sazeb, zavedením samostatného trestu zákazu činnosti a také možnosti uložení trestu propadnutí majetku podle míry prospěchu z trestné činnosti.²² Jako v každé podkapitole uvedu příklad alespoň jedné korupční kauzy po sametové revoluci. Korupce probíhala především ve spojení privatizačních prodejů majetku a financování politických stran. Jednou ze známých kauz byl prodej Třineckých železáren do rukou podnikatele Milana Šrejbera, který na oplátku věnoval straně ODS, vedené tehdejším premiérem Václavem Klausem, dar v hodnotě 7,5 milionu korun. Později byla odhalena celá řada jiných korupčních skandálů, které souvisely s privatizací na straně jedné a absolutním nedostatkem kontroly nad financováním politických stran na straně druhé. Tato kauza vedla bezprostředně k pádu Klausovy vlády.²³

Přestože se právní úprava korupce na našem území postupně vyvíjela, bude potřeba na zlepšování odkrývání a postihu těchto deliktů neustále pracovat, jak zdokonalováním legislativní úpravy, tak vzděláváním a následným upevnováním morálních zásad u každého jednotlivce.

²² Zákon č.122/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, dostupné z: <http://www.sagit.cz/info/sb08122>

²³ FRÍČ, Pavol. Korupce na český způsob. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství G plus G, 1999. Zde a nyní. ISBN 80-86103-26-9, s. 200

4 Aktuální právní úprava korupce

Kapitolu Aktuální právní úprava korupce v ČR považuji za nejdůležitější v mé diplomové práci. V první části se pokusím zaměřit na zákonnou úpravu trestního práva hmotného. Nejdříve popíši jednotlivé důležité pojmy, které zákon uvádí, a poté vytvořím přehled jednotlivých skutkových podstat trestných činů korupce. V další části se zaměřím na právní úpravu trestního práva procesního. Vytvořím přehled nástrojů k odhalování a vyšetřování korupce, které policejním orgánům nabízí trestní řád. V trestněprávní úpravě je pokrytí takového jednání velmi rozsáhlé, zákonodárce dává tomuto tématu ve své legislativní činnosti značnou váhu.

4.1 Hmotněprávní hledisko trestní úpravy korupce

Korupční jednání v České republice je upraveno zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. V českém právním řádu neexistuje jakékoli zákonné vymezení pojmu korupce, je používán pojem úplatkářství, který se používá nepřetržitě od vzniku Československé republiky. Trestní zákoník upravuje tyto delikty v X. hlavě, nazývá je činy proti pořádku ve věcech veřejných a konkrétní skutkové podstaty se nacházejí v oddíle třetím pod pojmem úplatkářství. Ten ovšem nepostihuje všechny skutkové podstaty, jež mohou mít znaky korupčního jednání. Jedná se především o pletichy v §257 a 258, jejichž znaky naplňuje též trestný čin v § 256. Posledním trestným činem jsou pletichy v insolvenčním řízení upravené v § 226 TZ.²⁴ Novinkou v trestním zákoníku z roku 2009 je vypuštění ustanovení o účinné lítosti. Tento institut spočívá v nemožnosti zániku trestnosti trestných činů podplácení a nepřímého úplatkářství, jestliže osoba úplatek poskytla nebo slíbila na požádání a následně dobrovolně podala oznámení policejnímu orgánu.²⁵ O tomto ustanovení se zmíním níže v kapitole Úvahy de lege ferenda.

²⁴ NOVÁK, Martin. Korupce z pohledu českého trestního práva[online]. Všechny časopisy českých právníků, 1. 4. 2012 [cit. 24. 3. 2016.], dostupné z: <http://casopis.vsehrd.cz/2012/04/korupce-z-pohledu-ceskeho-trestniho-prava/>

²⁵ VANTUCH, Pavel. Úplatkářství a účinná lítost v trestním zákoníku. Bulletin advokacie. 2012, č. 4, s. 17-23 ISSN 1805-8280

4.1.1 Vymezení základních pojmů

4.1.1.1 Úplatek

Tento pojem je zřejmě nejdůležitějším v právní úpravě korupčních trestných činů a proto má svou zákonnou definici. Úplatkem je „*neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není nárok.*“²⁶Z definice vyplývá, že nemusí jít pouze o finanční výhodu, ale také o protislužbu nebo jinou formu zvýhodnění. Nepodstatná je i výše daného úplatku, jelikož zákon neurčuje žádnou hranici, kdy už je věc úplatkem a kdy ne. Každý úplatek hodnotíme jednotlivě podle okolností určujících míru škodlivosti pro společnost. Je zde přísnější úprava, která říká, že jde-li o výkon státní správy, nelze akceptovat ani výhodu nepatrné hodnoty. To je zdůvodněno především tím, že osoby veřejného života mají být morálně silné z důvodu přijímání závažných rozhodnutí.²⁷ Mezi úplatkem a obstaráváním věcí obecného zájmu nebo podnikáním pachatele musí být vzájemná souvislost. Úplatek musí mít vztah k takové činnosti, buďto k osobě vykonávající tuto činnost přímo nebo k osobě, která koná pomocné nebo přípravné práce. Zda-li úplatek přijatý osobou v postavení obstarávající veřejný zájem ovlivnil či nikoli je pro kvalifikaci trestného činu nepodstatné.²⁸

4.1.1.2 Úřední osoba

Je to speciální subjekt, který se může stát pachatelem trestného činu úplatkářství. Taxativní výčet osob, které se považují za úřední osobu, uvádí § 127 trestního zákoníku. Může jí být soudce, státní zástupce, prezident, poslanec, senátor, člen vlády nebo jiná osoba vykonávající funkci v orgánech veřejné moci. Dále také zákon uvádí zastupitele samosprávy, odpovědného úředníka samosprávného celku, úředníka státní správy nebo jiného orgánu veřejného moci, dále zde nalezneme příslušníka ozbrojených sil, bezpečnostních sborů nebo příslušníka obecní policie. Soudní exekutor se za úřední osobu považuje, jestliže

²⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, dostupné z: beck-online.cz

²⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27.6.1978, sp.zn. Plsf. 1/1978, dostupné z: beck-online.cz

²⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 3162

vykonává činnost z pověření soudu nebo státního zastupitelství. Zákon uvádí také notáře v případě, že vykonává činnost jako soudní komisař v dědickém řízení, finančního arbitra nebo jinou fyzickou osobu vykonávající funkci lesní strážce, přírodní strážce, strážce myslivecké a rybářské, jestliže plní službu státu nebo společnosti a využívá přitom svých pravomocí.²⁹ Pojem úřední osoba je rozšířen pro účely trestných činů úplatkářství a to společným ustanovením § 334 odst. 2, který zahrnul mezi úřední osoby i ty, kteří vykonávají funkci v mezinárodním orgánu, organizaci nebo v právnické osobě, kde má rozhodující vliv Česká republika nebo jiný stát, jestliže čin je spáchán v souvislosti s výkonem pravomoci jí dané. Tato úprava je naplněním mezinárodních závazků plynoucích z úmluv o boji proti korupci.³⁰ Úřední osoba musí naplňovat čtyři znaky. Jde o fyzickou osobu jmenovanou, zvolenou, pověřenou, nebo ustanovenou. To znamená, že nese zvláštní odpovědnost. Dále tato osoba musí plnit úkoly jí svěřené státem nebo společnostmi, k jejichž plnění používá pravomoci jí za tím účelem přidělené a v neposlední řadě musí trestný čin s tímto výkonem povinností souviset. Znaky některých deliktů může naplnit pouze úřední osoba. Zároveň však disponuje zvláštní ochranou danou zákonem, z čehož vyplývá, že může být předmětem útoku trestných činů. Zavedení pojmu úřední osoba nahradilo pojem veřejný činitel.³¹

4.1.1.3 Obstarávání věcí obecného zájmu

Tento pojem nemá svou zákonnou definici. Je to činnost související s vykonáváním významných úkolů pro společnost. Nejedná se tedy pouze o rozhodovací činnost orgánů státu, ale i o plnění potřeb občanů a organizací v oblasti kulturní, sociální a jiné. Naopak nelze za obstarávání věcí obecného zájmu považovat výkon osobních práv každého občana.³² Jedná se tedy o všechny úkoly, jejichž splnění je hlavním zájmem společnosti nebo určité společenské skupiny.

²⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, dostupné z: beck-online.cz

³⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 3176

³¹ JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 3. aktualiz. vyd. podle stavu k 1. 10. 2012. Praha: Leges, 2012. Glosátor. ISBN 978-80-87576-29-8, s. 177

³² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26.1.1988, sp.zn. Tpjf 28/87, dostupné z: beck-online.cz

Můžeme tedy uvést například výkon znalecké činnosti, výkon lékařské péče nebo dokonce rozhodování fotbalových a jiných sportovních zápasů.

Zákon nám definuje tento pojem i v soukromoprávní sféře a to konkrétně v § 334 odst. 3. Můžeme jej popsat jako dodržení smluvně či zákonem dané povinnosti, která slouží jako ochrana účastníků v těchto vztazích nebo osob za ně jednajících, před bezdůvodným nebo protiprávním znevýhodněním. Právní úpravu závazků vyplývajících z obchodních vztahů nalezneme především v občanském zákoníku a jiných speciálních předpisech. Právní úprava v tomto ustanovení je v souladu se závazky vyplývajících z členství v mezinárodních organizacích.³³ V dalších bodech se zaměříme již na konkrétní skutkové podstaty trestných činů úplatkářství.

4.1.2 Přijetí úplatku (§ 331)

Tento institut se nachází v § 331 trestního zákoníku.³⁴ Význam spočívá v ochraně podnikatelských vztahů a ochraně před porušováním čistoty veřejného života páčáním korupčních deliktů. Je zde vyjádřen zájem společnosti na zákonném, řádném a nestranném obstarávání věcí obecného zájmu. Tento paragraf zahrnuje tři skutkové podstaty. Skutková podstata v odst. 2 je speciální k trestným činům v odst. 1. Nelze tedy uplatnit jednočinný souběh. Pachatelem této trestné činnosti může být fyzická i právnická osoba. V odst. 3 zákon počítá s úřední osobou jako pachatelem TČ.

Objektivní stránku popisuje zákon jako jednání pachatele, který osobně nebo prostřednictvím jiné osoby přijme, dá si slíbit nebo zažádá o úplatek pro sebe nebo pro jiného. Toto jednání musí proběhnout v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu nebo v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného.³⁵ Jak jsem již zmínil, spáchání daného trestného činu má tři formy.

První formou je přijetí úplatku v odst. 1. Ten předpokládá, že pachatel trestného činu úplatek skutečně obdržel. Není podstatné, zda byl úplatek předem nabídnut nebo přislíben. Také nehraje roli okamžik, kdy osoba úplatek obdržela,

³³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 3177

³⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, dostupné z: beck-online.cz

³⁵ ŠÁMAL, Pavel. Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7, s. 874

zda před, během nebo až po obstarání věci obecného zájmu. Druhou formou je příslib úplatku, který by se dal považovat za fázi přípravy, ale v této právní úpravě je považován za dokonáný trestný čin, avšak pouze v případě, jestliže pachatel nabídku úplatku výslovně neodmítne a mlčky s ní souhlasí. Není podstatné, zda je slib splněn. Mluvíme-li o subjektivní stránce trestného činu, u obou možností se vyžaduje úmysl. Tyto dvě formy považujeme za pasivní úplatkářství.

V odst. 2 jsou uvedeny znaky aktivního úplatkářství. Z judikatury vyplývá, že není rozhodující, zda pachatel o úplatek požádal výslovně. Je dostatečné jakékoli jednání či projev, z něhož je zřejmé, že úplatek chce nebo očekává.³⁶ Na trestnost činu nemá vliv, zda mu byl úplatek na žádost poskytnut nebo slíben. Přijal-li pachatel úplatek, přihlédne se k tomu jako k okolnosti určující stupeň nebezpečnosti při výměře trestu.³⁷ Subjektivní stránka je totožná s odst. 1, jedná se o úmyslný trestný čin. Jestliže jsou úplatky opakovaně žádány nebo přijímány, jedná se o pokračující trestný čin.

Odst. 3 podmiňuje přísnější postih pachatele splněním jedné z podmínek. První možností je spáchání činu s úmyslem získat značný prospěch. Ten musí dosahovat alespoň 500 000 Kč podle ustanovení o výši škody v § 138 trestního zákoníku.³⁸ Přičemž není rozhodné, zda se snaží pachatel získat prospěch pro sebe nebo jinou osobu. Další zvýšení hranice přichází v úvahu, jestliže pachatel získá prospěch velkého rozsahu.

Další možností, jak naplnit odst. 3, je spáchání trestného činu úřední osobou. To považujeme za zvlášť přitěžující okolnost. U obou podmínek se vyžaduje zavinění úmyslu.

Odst. 4 nám upravuje situaci, kdy má pachatel v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu nebo je zde možnost kombinace spáchání trestného činu úřední osobou, která má v úmyslu získat značný prospěch. U obou možností v odst. 4 je

³⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 23.2.1983, sp.zn. 11 Tz 3/83, dostupné z: beck-online.cz

³⁷ JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 3. aktualiz. vyd. podle stavu k 1. 10. 2012. Praha: Leges, 2012. Glosátor. ISBN 978-80-87576-29-8, s. 433

³⁸ Zákon č. 40/2009, trestní zákoník, dostupné z: beck-online.cz

třeba zavinění v podobě úmyslu, avšak není rozhodující, zda pachatel nakonec prospěchu dosáhl.³⁹

4.1.3 Podplácení (§ 332)

Objekt trestného činu podplácení je totožný jako u předchozího trestného činu. Objektivní stránka je vlastně odrazem trestného činu přijetí úplatku. Trestnost nalézáme především v jednání pachatele, který jinému nebo pro jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, buďto v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu nebo podnikáním svým nebo jiného.⁴⁰ Dokonání trestného činu spočívá již v samotné nabídce úplatku, proto není podstatné, zda jej protistrana přijme či ne. Dalším nedůležitým faktorem je informace, zda pachatel za úplatek dosáhl protizákonného zvýhodnění nebo ne. Není ani rozhodující, zda pachatel chtěl úplatkem dosáhnout zvýhodnění. Subjektem dostávajícím úplatek nemusí být přímo osoba obstarávající věc obecného zájmu, ale může jí být prostředník. Spáchání tohoto trestného činu má tři formy. První formou je poskytnutí úplatku. Poskytnutí může být předání úplatku bezprostředně, tedy z ruky do ruky, například určitou finanční částkou nebo jinou materiální hodnotou, ale také nepřímo, jistou protislužbou nebo jinou výhodou.

Podplácení je dokonáno jak poskytnutím, tak nabídnutím nebo přislíbením úplatku. Jedná-li se o nabídku nebo příslib, není směrodatné, zda jej osoba podplácená přijala.⁴¹

Druhou možností je nabídnutí úplatku. Toto jednání spočívá v ochotě poskytnout osobě obstarávající věc obecného zájmu úplatek, který zajistí kladné rozhodnutí této osoby ve prospěch podplácujícího. Tato nabídka může být jak výslovná tak konkludentní. K samotnému poskytnutí úplatku může dojít v okamžiku přijetí nabídky nebo i později. Poslední možností je přislíbení úplatku. To je situace, kdy vznikne budoucí závazek mezi pachatelem slibujícím úplatek

³⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 3164

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7, s. 876

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 3168, srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27.6.1978, sp.zn. Plsf 1/78, dostupné z: beck-online.cz

a osobou obstarávající věc obecného zájmu, který vyústí v rozhodnutí této osoby vyhovět požadavku subjektu úplatek nabízejícímu. Slib je zpravidla realizován až v budoucnu, kdy je ke splnění potřeba naplnění ještě další podmínky. Typickým znakem je menší konkrétnost plnění oproti nabídce úplatku. Subjekt trestného činu podplácení je odlišný od § 331. Zde může být subjektem jakákoli osoba fyzická či právnická, která se úplatkem snaží dosáhnout určitého zvýhodnění v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu. Z hlediska zavinění pachatele se vyžaduje forma úmyslu.

Stejně jako je uvedeno v předešlém paragrafu v podobě odstavce 2, přísnější trestní postih nastane v případě splnění jedné ze dvou podmínek. První možnost najdeme pod písmenem a), úmysl pachatele získat značný prospěch nebo způsobit značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.⁴² Pojem značného prospěchu jsme si již vysvětlili v předchozí kapitole. Značná škoda odpovídá minimálně částce 500,000 Kč podle § 138 odst. 1. Pojem jiný zvlášť závažný následek musí odpovídat alespoň míře značné škody. K dokonání tohoto trestného činu není třeba dosažení škody nebo následku, stačí, že pachatel takový výsledek zamýšlel.⁴³ Druhou možností zpřísnění postihu je obdobně jako v § 331 spáchání trestného činu podplácení vůči úřední osobě. Zde je důležité, zda si je pachatel vědom, že osobě, kterou podplácí, je svěřena pravomoc spojená s rozhodováním, nemusí však vědět, že jde o úřední osobu. V tomto případě stačí, jestliže to vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl.

4.1.4 Nepřímé úplatkářství (§ 333)

Posledním ze tří trestných činů, které můžeme nazvat jako základní, je nepřímé úplatkářství. Společenský zájem na trestání těchto jednání je totožný s předchozími v tomto oddílu. Najdeme zde ovšem zvýšený důraz na pojem úřední osoby, kdy se vyžaduje působení přímo na takový subjekt. Trestnost zákon nespátřuje v působení na osobu obstarávající věc obecného zájmu, která ovšem není úřední osobou.

Odst. 1 tohoto paragrafu postihuje trestné jednání, které spočívá v žádosti nebo přijetí úplatku, způsobujícím, že pachatel bude působit vlivem svým nebo

⁴² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, dostupné z: beck-online.cz

⁴³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 3169

jiného na úřední osobu, nebo že již takto činil. To bychom mohli nazvat pasivní úplatkářskou činností. Naopak se tento odstavec nezmiňuje o příslibení úplatku. Tento pojem ale již obsahuje odst. 2, který je naplněn poskytnutím, nabídkou, ale též příslibem úplatku za účelem ovlivnění výkonu rozhodnutí úřední osoby.⁴⁴ Tento odstavec nám říká, že ten, kdo úplatek poskytuje, není osobou, která by měla určitou úřední osobu sama ovlivňovat. Tuto činnost můžeme nazvat jako aktivní nepřímé úplatkářství. Nepřímé úplatkářství má velice blízko k dalším trestným činům, a proto je potřeba je od sebe důsledně oddělit. Z judikatury se dozvíme, že trestný čin nepřímého úplatkářství nelze spojovat s trestným činem účastenství na přijetí úplatku. Rozdíl je ve vztahu a spolupráci k úřední osobě. Pokud se pachatel zavazuje, že bude působit na výkon pravomoci úřední osoby, avšak není v součinnosti s touto osobou, páchá trestný čin nepřímého úplatkářství. Trestného činu účastenství na přijetí úplatku se naopak dopouští, jestliže zde taková součinnost existuje.⁴⁵ Pachatel, který přijme nebo žádá úplatek pro osobu jinou, která sic není úřední osoba, ale obstarává věci obecného zájmu, ale on sám toto postavení nemá, se dopouští také trestného činu účastenství na přijetí úplatku podle § 24 odst. 1 a § 331 tohoto zákona. Trestného činu podvodu podle § 209, se pachatel dopustí tím, že předstírá, že za úplatek bude ovlivňovat výkon pravomoci úřední osoby, ale nikterak se v tomto směru neprojeví, ani to nemá v úmyslu. Tento trestný čin lze naplnit i ve formě pokusu, jestliže pachatel úplatek požadoval, ale nakonec jej nepřijal.⁴⁶

K dokonání trestného činu nepřímého úplatkářství postačí žádost nebo přijetí úplatku za příslib použití vlivu vůči úřední osobě. Není třeba, aby ke konkrétnímu zásahu skutečně došlo, opak by byl považován za přitěžující okolnost z důvodu společenské škodlivosti činu.⁴⁷ Subjektem trestného činu může být

⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel. Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7, s. 878

⁴⁵ JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 3. aktualiz. vyd. podle stavu k 1. 10. 2012. Praha: Leges, 2012. Glosátor. ISBN 978-80-87576-29-8, s. 434

⁴⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 24.6.1986, sp.zn. 11 Tz 25/86, dostupné z: beck-online.cz

⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26.1.1988, sp.zn. Tpjf 28/87, dostupné z: beck-online.cz

jakákoli fyzická i právnická osoba, u níž je vyžadováno zavinění ve formě úmyslu. Trestný čin nepřímého úplatkářství je asi nejhůře odhalitelný a postižitelný ze tří uvedených. Dokazování vztahu mezi podplácejícím a úřední osobou je velmi složité.

V § 334 nazvaném společné ustanovení nalezneme vymezení pojmu úplatek, rozšíření pojmu úřední osoba v souladu s mezinárodními dokumenty přijatými Českou republikou a také zvětšení rozsahu uplatnění trestných činů úplatkářství na obchodní vztahy.

4.1.5 Související skutkové podstaty (pletichy a jiné trestné činy)

V této kapitole se zaměřím na skutkové podstaty, které mají jistou souvislost s korupčním jednáním, ale vztahují se ke konkrétním trestným činům uvedeným mimo oddíl 3. hlavy X trestního zákoníku. Tyto trestné činy můžeme dělit na dvě skupiny:⁴⁸

1. ty, které obsahují korupční jednání jako speciální znak skutkové podstaty a ty,
2. které tento znak neobsahují, ale korupce je pohnutkou ke spáchání trestného činu.

Do první skupiny můžeme zařadit pletichy v insolvenčním řízení upravené v § 226, dále porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže v § 248, sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě v § 256, také pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži §257, pletichy při veřejné dražbě upraveno v § 258. Nově byl seznam speciálních skutkových podstat rozšířen například o odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu §166 nebo také maření přípravy voleb a referenda v § 351. Nejprve si popíšeme některé z uvedených skutkových podstat první skupiny trestných činů a následně vytvořím stručný přehled skupiny druhé.

4.1.5.1 Pletichy v insolvenčním řízení (§ 226)

Nejprve bychom si měli vymezit pojem pletichy. Jsou to určité pikle, intriky, praktiky považované za nekalé a různé nečestné postupy při výkonu určité

⁴⁸ HORNÍK, Jan; ŽUFANOVÁ, Hana. Základní minimum o korupci a trestním právu: pro pedagogy středních škol. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-531-3, s. 86

činnosti, jako je veřejná soutěž a jiná řízení.⁴⁹ Pletichy můžeme zaznamenat jak ve formě aktivního, tak pasivního úplatkářství. Pro tyto skutkové podstaty trestných činů budu používat pojem majetkový nebo jiný prospěch a pojem úplatek z důvodu stejné povahy pro tato ustanovení.

Pletichy v insolvenčním řízení můžeme popsat jako určité nekalé jednání pachatele v insolvenčním řízení, jehož cílem je zmařit kladné vyřešení majetkových vztahů dlužníka vůči osobám, jenž mají vůči němu nárok, nebo takové jednání, které tvoří překážky v dosažení tohoto cíle. Pachatel zde útočí na právo věřitele uspokojit svou pohledávku a také na regulérní a správný průběh insolvenčního řízení. V § 226 najdeme tři skutkové podstaty chránící tato práva.

Odstavec 1 říká, že pachatel se dopustí tohoto trestného činu tím, že přijme, dá si slíbit majetkový nebo jiný prospěch, ve spojení s hlasováním věřitelů a to v rozporu se stěžejními zásadami a právními pravidly insolvenčního řízení. Konkrétně jde o jednání, kdy osoba není nutně totožná s dlužníkem a poskytne nebo slíbí pachateli v postavení věřitele úplatek za to, že hlasovací právo vykoná, vykoná určitým způsobem nebo jej nevykoná vůbec. Nemá žádný význam, zda pachatel hlasoval podle vůle podplácejícího či nikoli. Není zde ani podstatné, zda osobě podplácející vznikla určitá škoda. Subjektem trestného činu podle odst. 1 může být pouze fyzická osoba v postavení věřitele. Jestliže je jedním z věřitelů právnická osoba, trestného činu se dopustí statutární orgán nebo jiná odpovědná osoba jednající za takovou právnickou osobu. Je zde vyžadováno zavinění ve formě úmyslu.⁵⁰

V odstavci 2 nalézáme spáchání trestného činu v tom, že pachatel poskytuje, nabízí, nebo dá slib úplatku ve spojení s hlasováním věřitele. Oproti odst. 1 se zde jedná o aktivní úplatkářství. Páchající osobou tohoto trestného činu může být jakákoli osoba odlišná od věřitele vykonávajícího hlasovací právo.

Odst. 3 mluví o trestném činu, kde hlavní roli hraje speciální subjekt. Tímto subjektem je zpravidla insolvenční správce, člen věřitelského výboru nebo zástupce věřitele v řízení. Činnost v tomto odstavci je pasivním úplatkářstvím. Spočívá v tom, že speciální subjekt přijme nebo si dá slíbit úplatek, který mu nenáleží, a tím

⁴⁹ DAVID, Vladislav; NETT, Alexander. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN 978-80-7179-562-9, s. 258

⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 2272

poškodí věřitele v řízení. Způsobení škody je jednou z podmínek spáchání tohoto trestného činu, která se musí projevit jako ztížení, zkrácení nebo oddálení možnosti uspokojení věřitelů. Odst. 4 uvádí podmínky, za kterých se zvyšuje trestní sazba. Jedná se o způsobení značné škody, snahu získat značný prospěch nebo spáchání trestného činu jako úřední osoba. Poslední možnost byla zavedena novelou jako nástroj ke zpřísnění postihu všech jednání se znaky korupce. Nezbytností je, aby osoba pachatele věděla, že je v postavení úřední osoby.⁵¹

Pachatel nemůže spáchat trestný čin pletich v insolvenčním řízení v jednočinném souběhu s jedním z trestných činů úplatkářství (§ 331- 334), jelikož zde existuje vztah speciality, který dává trestnému činu pletich přednost. Judikatura jako další důvod zmiňuje okolnost, že v insolvenčním řízení nejde o obstarávání věcí obecného zájmu, ale o uplatňování nároků soukromého práva. Z důvodu nedostatku této základní podmínky nelze uplatnit obecnou právní kvalifikaci o úplatkářství.⁵²

4.1.5.2 Sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256)

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně řádného zadání veřejné zakázky v souladu se zákonem, dále také zajištění zákonného průběhu veřejné soutěže nebo dražby a také dohled nad rovnými podmínkami mezi osobami zúčastněnými. Činnost naplňující znaky tohoto trestného činu spočívá v úmyslném způsobení škody jinému účastníku nebo opatření sobě nebo někomu jinému prospěch tím, že sjedná výhodnější nebo přednostní postavení určitému soutěžiteli na úkor jiných. Pachatelem může být jak fyzická, tak právnická osoba, která má zpravidla určité pravomoci v zadávacím řízení veřejné zakázky, nebo jako organizátor veřejné soutěže či veřejné dražby.⁵³ V odst. 2 nalezneme zpřísnění trestní sazby a to v případě, pokud trestný čin spáchá osoba jako člen hodnotící

⁵¹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 2277, srov. ŠÁMAL, Pavel. Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7, s. 703-704

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13.8.2014, sp.zn. 15 Tdo 885/2013, dostupné z: beck-online.cz

⁵³ ŠÁMAL, Pavel. Trestné činy související se zadáváním a realizací veřejných zakázek. Bulletin advokacie. 2015, č. 10 s. 33-45. ISSN 1805-8280

komise, vyhlášovateľ alebo pořadateľ soutěže a dražby, licitátor nebo člen organizované skupiny. Licitátor je osoba, která má oprávnění jednat za dražebníka, jeho jménem a na jeho účet během celé dražby.⁵⁴Dalším důvodem zvýšení trestní sazby je způsobení značné škody a snaha o získání značného prospěchu. Jde-li o způsobení škody, stačí zde zavinění ve formě nedbalosti.

Odst. 3 podmiňuje další zvýšení trestní sazby tím, že si pachatel za své jednání, kterým poskytne výhodu určitému účastníku, nárokuje úplatek. V posledním odstavci se zákon zmiňuje o zvlášť přitěžující okolnosti, kterou pachatel naplní, jestliže žádá, přijímá, nebo si dá slíbit úplatek v postavení úřední osoby. Jednočinný souběh s obecnou úpravou úplatkářství je opět vyloučen.⁵⁵

4.1.5.3 Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257)

Objektem je především zájem o to, aby nedošlo k ovlivňování účastníků řízení při zadávání veřejné zakázky nebo soutěže. Je zde tedy kladen důraz na rovnost mezi účastníky. Zákon vyjmenovává formy jednání, kterými se pachatel toho činu dopustí.⁵⁶

1. Lest, pohrůžka násilím nebo způsobení jiné těžké újmy. Tím donutí jiného, aby se neúčastnil zadávacího řízení či veřejné soutěže. K dokonání trestného činu musí pachatel skutečně docílit toho, že se dotýčný soutěžitel zdrží účasti v řízení. Nezdržení se bychom mohli kvalifikovat jako pokus trestného činu.
2. Druhou možností je jednání spočívající v aktivním úplatkářství. Pachatel poskytne, nabídne nebo slíbí jinému účastníku, aby se zdržel účasti v řízení nebo soutěži. Dokonání trestného činu nastane již samotným jednáním pachatele, není nutností, aby se uplácený skutečně řízení nezúčastnil.
3. Třetím bodem je pasivní úplatkářství, které spočívá v žádosti či přijetí úplatku účastníkem, který se na oplátku nezúčastní zadávacího řízení nebo veřejné soutěže. Dokonán je trestný čin již v momentě projevení zájmu o majetkový či jiný prospěch nehledě na to, zda se nakonec v řízení objeví či nikoli.

⁵⁴ Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, dostupné z: beck-online.cz

⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 2626

⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel. Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7, s. 771, srov. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

4. V posledním bodu se uvádí jednání pachatele, který koná určitou činnost s cílem zadat veřejnou zakázku za nevýhodnou či vysoce nepřiměřenou cenu. Toto jednání vzniká po následné dohodě mezi dvěma zájemci.

Odst. 2 a 3 zvyšují trestní sazbu u tohoto trestného činu. Opět se zákon zmiňuje o úmyslu získat značný prospěch, kde k dokonání stačí úmysl, nikoli reálné dosažení takového prospěchu. Druhou možností je spáchání činu úřední osobou. Odst. 3 opět uvádí zvýšení sazby při snaze o zisk prospěchu velkého rozsahu a také kombinaci dvou okolností, kdy je pachatel úřední osobou a také se snaží o získání značného prospěchu.⁵⁷

4.1.5.4 Pletichy při veřejné dražbě (§ 258)

Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti chránit řádné a zákonné provedení jakékoli dražby. Jde především o dohled nad rovnými podmínkami mezi účastníky dražby. Způsoby, jakými pachatel ovlivní daného účastníka řízení, aby se zdržel podání návrhů při dražbě, jsou totožné jako v předchozím trestném činu, vyjma posledního bodu. Jedná se tedy o jakýkoli nátlak pachatele vůči účastníku dražby, aby se zdržel účasti v dražbě. K dokonání trestného činu je třeba, aby se účastník skutečně dražby nezúčastnil v souvislosti s pachatelovým nátlakem. Následná účast poškozeného při dražbě by znamenala změnu kvalifikace na pokus tohoto trestného činu. Dále zákon uvádí také aktivní a pasivní úplatkářství, jako způsoby spáchání trestného činu. Ve všech třech možnostech je třeba úmyslného zavinění. V odst. 2 znovu najdeme úpravu opatření si značného prospěchu a spáchání činu úřední osobou jako dvě přitěžující okolnosti podmiňující vyšší sazbu. Totožnost s předchozím trestným činem vidíme též v odst. 3, kde je opět zmiňována úprava úmyslného opatření si prospěchu velkého rozsahu a spojení prvků postavení úřední osoby s úmyslem získat značný prospěch.⁵⁸

Zajímavostí, jež zmiňuje judikatura, je význam trestného činu pletich při veřejné dražbě na zákonnost dražebního příklepu. Vydražitel nebo osoba konající v jeho zájmu se dopustí trestného činu pletich při veřejné dražbě nejen tím, že zapříčiní neúčast jiného účastníka v dražbě, ale postačí, jestliže se pokusí o pouhé ovlivnění výsledku dražby. K dokonání tedy není třeba skutečné neúčasti osoby

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 2632

⁵⁸ Tamtéž, s. 2636

ovlivňované, ale dostatečným je pouze projev nátlaku pachatele na takovou osobu.⁵⁹ To způsobí neplatnost výsledku dražby.

4.1.5.5 Trestné činy s korupcí související

V této skupině můžeme nalézt velké množství trestných činů, které nevykazují konkrétní znaky skutkových podstat korupčního jednání, ale jsou s korupcí velmi často spjaty. Jedná se především o trestné činy hospodářské, trestné činy proti majetku, trestné činy úředních osob nebo také korupce v soudnictví a jiných typů procesních řízení. Tyto trestné činy jsou často používány v souběhu s jedním ze základních TČ úplatkářství. Pro představu zmíním alespoň trestné činy spojené s podvodem, poškození věřitele § 222, krácení daně, poplatku a podobné povinné platby § 240, zneužití informace a postavení v obchodním styku § 255 nebo maření úkolu úřední osoby z nedbalosti § 330 a mnohé další.⁶⁰

4.2 Procesněprávní hledisko trestní úpravy korupce

V této kapitole se zaměřím na oblast právní úpravy nástrojů odhalování, vyšetřování a dokazování korupce z pohledu procesního práva v trestním zákoníku. Nejprve se zaměřím na pravomoci orgánů činných v trestném řízení, dále na operativně pátrací prostředky, které právní úprava nabízí a také na některé zajišťovací úkony, které jsou neméně významné pro odhalování této trestné činnosti. Je třeba zdůraznit, že korupční trestné činy jsou činy latentními. To znamená, že zde neexistují oběti těchto deliktů a tím menší je i zájem na oznamování orgánům veřejné moci.⁶¹ Největším problémem postihu je nedostatečné zjištění důkazů.

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2014, sp.zn. 21 Cdo 4403/2013, dostupné z: beek-online.cz

⁶⁰ CHMELÍK, Jan. Pozornost, úplatek a korupce. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-434-X, s. 99

⁶¹ HULINSKÝ, Petr. Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí. Praha: Police history, 2008. ISBN 978-80-86477-47-3, s. 88

4.2.1 Úloha orgánů činných v trestním řízení

Orgány činné v trestním řízení jasně vymezuje trestní řád v §12 odst. 1. Jsou jimi soudy, státní zástupce a policejní orgán. Jednotlivé orgány mají vymezenou svou působnost a disponují určitými pravomocemi v různých fázích trestního řízení.

4.2.1.1 Policejní orgán

Tímto orgánem se zpravidla myslí některý z útvarů Policie České republiky. V některých případech pod něj můžeme také zařadit např. Generální inspekci bezpečnostních sborů nebo orgán Vězeňské služby, Vojenské policie apod. Nejdůležitějším policejním orgánem v trestním řízení je samozřejmě Policie ČR, jejíž fungování je upraveno v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii ČR. Hlavním úkolem policejního orgánu je provádění úkonů především v přípravném řízení, kdy je povinen provádět úkony potřebné k objasňování a ověřování pravdivosti skutečností, které nasvědčují, že byl spáchán (korupční) trestný čin, a také pomoc státnímu zástupci při plnění jeho úkolů v trestním řízení. Jednou z hlavních povinností policejního orgánu je přijímat oznámení o možné spáchané trestné činnosti od veřejnosti, vyhledávat je z vlastní iniciativy, ale také přijímat podněty od jiných orgánů veřejné moci.⁶² Úkolem policejního orgánu je především předcházení trestné činnosti a odhalování a vyšetřování již vzniklé. Je zřejmé, že jednotlivé procesní úkony vykonávají fyzické osoby, proto trestní řád pracuje s pojmem osoba v něm služebně činná. Každý policejní orgán je povinen, jakmile se dozví o možné existenci trestné činnosti, provést neodkladné a neopakovatelné úkony a následně sepsat záznam o zahájení úkonů trestního řízení. Další fází je tzv. vyšetřování. V této fázi jsou aktivní především útvary Policie ČR, ostatní policejní orgány jsou oprávněny provádět pouze jednotlivé úkony, ke kterým jsou pověřeny. To říká i §161 odst. 2 trestního řádu.⁶³

Důležitým orgánem je také Generální inspekce bezpečnostních sborů, který spadá pod Ministerstvo vnitra. Jejím úkolem je snaha vyhledávat, prověřovat a objasňovat možnou trestnou činnost spáchanou policistou nebo jiným

⁶² CHMELÍK, Jan. Trestní řízení. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6, s. 116

⁶³ NOVOTNÝ, František; SOUČEK, Josef. Trestní právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-237-0, s. 62

zaměstnancem Policie ČR, nebo jiným příslušníkem policejního orgánu. Tento orgán má svůj vlastní zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů.⁶⁴

Nejdůležitějším orgánem v boji proti korupci je útvar odhalování korupce a finanční kriminality. Tento orgán s celostátní působností se zaměřuje na odhalování a vyšetřování nejzávažnější finanční a hospodářské kriminality. Útvar se také zabývá problematikou dohledávání majetku z trestné činnosti, praní špinavých peněz, daňové trestné činnosti apod.⁶⁵

4.2.1.2 Státní zastupitelství

Státní zastupitelství je orgánem veřejné moci, který je pověřen k zastupování státu ve věcech ochrany veřejného zájmu a také vystupuje jako veřejný žalobce proti pachatelům trestných činů v trestním řízení. Pravomoci tohoto orgánu upravuje trestní řád, jeho vymezení najdeme i v čl. 80 Ústavy. Organizaci a jiné záležitosti upravuje zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. Tento orgán není podřízen Ministerstvu spravedlnosti, ale existuje zde jistá závislost v oblasti správy a personálního fungování.

Důležitým prvkem je nezávislost státních zástupců, která se projevuje ve vymezené působnosti, do které nesmí být nikým zasahováno. Existuje zde také tzv. vnitřní nezávislost, která říká, že vyšší stupeň státního zastupitelství může zasahovat do rozhodování nižších stupňů, ale pouze podle zákona a v souladu s ním. Jak jsem již zmínil, tento subjekt je nejen veřejným žalobcem, ale také vykonává činnost v oblasti prevence kriminality a poskytování pomoci poškozeným trestnými činy.⁶⁶ Státní zástupce jako představitel toho orgánu má pravomoci i povinnosti v každé části řízení. Státní zástupce je jediný, kdo může podávat žaloby a soud rozhoduje pouze o skutcích v nich uvedených.

⁶⁴ Generální inspekce bezpečnostních sborů, O instituci[online]. [cit. 15. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.gibs.cz/o-instituci>

⁶⁵ Útvar odhalování korupce a finanční kriminality SKPV[online]. Policie ČR, 2015 [cit. 10. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/uokfk-skpv-utvar-odhalovani-korupce-a-financni-kriminality-skpv.aspx>

⁶⁶ FENYK, Jaroslav; GRÍVNA, Tomáš; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Trestní právo procesní. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8, s. 169

Dominantní postavení zaujímá zejména v přípravném řízení. Zde dohlíží na zákonnost celého průběhu řízení.

Dalším jeho právem je zasahovat do činnosti policejního orgánu. Může mu nařídít provedení určitého úkonu, určitou věc mu odejmout a vyřídit ji samostatně, vyžadovat spisy, vydávat pokyny pro policejní orgán závazné apod.⁶⁷ Státní zástupce má povinnost, stejně jako policejní orgán, přijmout jakékoli oznámení o možném spáchání trestné činnosti. Stejně jako u policejního orgánu je možný výskyt korupčního jednání u jednotlivých státních zástupců. Přestože již byly zaznamenány případy takového jednání, v celkovém přehledu nedosahuje korupce u státních zástupců výraznějších čísel. Tuto oblast ovšem nelze podceňovat, je třeba neustále zvyšovat nezávislost a ochranu této profese.

4.2.1.3 Soudnictví

Nezávislé soudy jsou jediné, které mohou rozhodovat o vině a trestu. Hlavním úkolem soudů je ochrana občanských práv podle čl. 90 Ústavy. Každý soudce musí být podle zákona nezávislý a nestranný. Tyto dvě zásady jsou podpořeny především významným postavením soudce, který je do své funkce jmenován na neurčito, ochranou před vnějšími zásahy, soudcovskou imunitou, dostatečným finančním ohodnocením apod. Postavení soudců je kromě ústavněprávního zakotvení upraveno také zákonem o soudech a soudcích č.6/2002 Sb., jiné dílčí otázky spojení se soudnictvím nalezneme i v mnoha speciálních právních předpisech. Účelem rozhodování soudů v trestním řízení je především důsledné zjištění spáchání trestného činu pachatelem a následné spravedlivé a zákonné potrestání.⁶⁸ Soudy jsou nejvýznamnějším orgánem činným v trestním řízení. Jejich pravomocí je rozhodování o opravných prostředcích, ve kterých mohou rušit nebo měnit rozhodnutí vlastní, ale také státních zástupců a policejních orgánů. V přípravném řízení má významnou roli v tom směru, že schvaluje nebo odmítá provedení úkonů, které zasahují do ústavně chráněných práv. Také je povolán v případech, kdy je zapotřebí nestranného posouzení, které státní zástupce ani policejní orgán zajistit nemohou.

⁶⁷ CHMELÍK, Jan. Trestní řízení. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6, s. 111

⁶⁸ FENYK, Jaroslav; GRIVNA, Tomáš; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. Trestní právo procesní. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8, s. 127

Stejně jako u předchozích orgánů činných v trestním řízení dochází k občasnému výskytu korupčního jednání i zde. Může jít především o zmírnění trestu, protahování soudního řízení apod.⁶⁹

4.2.2 Operativně pátrací prostředky a jiné nástroje sloužící k odhalování a vyšetřování korupce

Trestní řízení nabízí určité nástroje sloužící k odhalování, vyšetřování a dokazování korupčních trestných činů. Jsou využívány orgány činnými v trestním řízení během přípravného řízení. Před zahájením trestného stíhání jsou využívány k rychlému objasnění, zda došlo ke spáchání trestného činu, zajištění potřebných dokumentů k usvědčení pachatele apod. Ve druhé fázi tzv. vyšetřování plní funkci k vyhledávání majetku převedeného na jiné osoby, skrytých podkladů, spolupachatelů nebo dokonce k odhalení samotného organizátora trestného činu, který se na něm bezprostředně nepodílel. Jednotlivé instituty popíši níže.⁷⁰

4.2.2.1 Předstíraný převod

Pod tímto institutem si můžeme představit předstíranou koupi, prodej, nebo jakýkoli jiný převod daného předmětu, k němuž je nutnost speciálního povolení, jehož držení není přístupné, předmět převodu pochází z trestné činnosti nebo je k tomu určen. Použití tohoto nástroje podléhá souhlasu státního zástupce, který jej vydá po důsledném zjištění skutkového stavu ze spisu. Výjimkou je neodkladnost provedení takového úkonu, v takovém případě jej může provést policejní orgán bez povolení státního zástupce, ale je povinen o tom bezodkladně zástupce vyrozumět a povolení požadovat. Jestliže jej do 48 hodin neobdrží, musí převod okamžitě ukončit a získané informace nesmí k trestnímu stíhání využít.⁷¹ Příslušník policie provádějící předstíraný převod nesmí být zároveň policejním orgánem prověřujícím skutečnosti ve vyšetřování tohoto trestného činu. Pokud by se tak stalo, musel by být z dalšího vyšetřování vyloučen. Taková osoba nemá právo sepisovat záznam

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan; KUČHTA, Josef. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 154

⁷⁰ VANTUCH, Pavel. Hospodářská trestná činnost. 2., dopl. a přeprac. vyd. Brno: Rašínova vysoká škola, 2010. ISBN 978-80-87001-19-6, s. 51

⁷¹ CHMELÍK, Jan. Trestní řízení. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6, s. 270

o provedení tohoto úkonu, musí být utajena její identita a může být posléze vyslýchán jako utajený svědek.⁷²

4.2.2.2 Sledování osob a věcí

Tento institut slouží k získání potřebných informací o osobách nebo věcech za pomoci technických nebo jiných prostředků. Trestní řád upravuje sledování osob a věcí, u kterých mají být získány obrazové, zvukové nebo jiné záznamy, sledování spojené se zásahem do práva na nedotknutelnost obydlí, do listovního tajemství a jiných práv. Pro pořízení jakýchkoli záznamů je třeba předchozího povolení státního zástupce. V případě zásahu do základních práv je nutné si vyžádat povolení soudce. Sledování je možné i bez povolení, ale pouze se souhlasem osoby, jíž se to týká. Odvolání souhlasu znamená okamžité ukončení úkonu. Policejní orgán má pravomoc tento úkon provést bez předchozího povolení za stejných podmínek jako v předešlém institutu. Sledování je možné nejdéle po dobu 6 měsíců s možností opětovného prodloužení o stejnou dobu. Záznamy získané ze sledovací činnosti musí být okamžitě zničeny v případě, že se policejní orgán dozví o probíhající komunikaci mezi osobou sledovanou a jejím advokátem nebo v případě, že záznamy nijak nesouvisí s možnou trestnou činností. Do této činnosti jsou zapojeni též provozovatelé telekomunikační činnosti a jejich zaměstnanci, jejichž povinností je součinnost s policejními orgány bez možnosti dovolání se povinností mlčenlivosti spjaté s jejich povoláním.⁷³

4.2.2.3 Použití agenta

Tento problematický institut byl dlouhou dobu předmětem diskuze z důvodu trestnosti činů, kterých se agent může nebo dokonce dopustí jako člen organizované zločinecké skupiny. Tento nástroj je možné použít pouze u trestných činů s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let, trestné činy spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny, trestné činy úplatkářství, trestné činy pletich

⁷² VANTUCH, Pavel. Hospodářská trestná činnost. 2., dopl. a přeprac. vyd. Brno: Rašínova vysoká škola, 2010. ISBN 978-80-87001-19-6, s. 70

⁷³ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan; KUČHTA, Josef. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 510, srov. VANTUCH, Pavel. Hospodářská trestná činnost. 2., dopl. a přeprac. vyd. Brno: Rašínova vysoká škola, 2010. ISBN 978-80-87001-19-6, s. 71

upravené trestním zákoníkem, trestný čin podle § 226, § 248 odst. 1 písm. e) a odst. 2 až 4, nebo jiné úmyslné trestné činy upravené mezinárodní smlouvou.⁷⁴ Agentem je příslušník Policie ČR nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů, který má vymyšlenou identitu, životní příběh a vše, co je potřebné k téměř nemožnému odhalení jeho osoby. Použití institutu agenta je podřízeno přísným podmínkám a jeho nasazení je třeba schválit soudcem vrchního soudu na návrh vrchního státního zástupce, ten je také zodpovědný za budoucí výkon povinností daného agenta. Jeho povinností je agenta kontrolovat v pravidelných intervalech a žádat výsledky o činnosti, na základě kterých rozhodne o prodloužení nebo případném ukončení agentovy činnosti. Agent je povinen se řídit příkazy a úkoly mu danými příslušným policejním orgánem, k jejichž splnění může využít všech možných prostředků, které nezpůsobí újmu na právech jiným osobám. Agent je podle zákona oprávněn k výkonu svých úkolů také v zahraničí, jestliže má k tomu příslušné povolení tuzemských orgánů.⁷⁵

4.2.2.4 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

Tento institut je zásahem do základního práva na tajemství zpráv předávaných telefonem a jiným technickým zařízením a také práva na ochranu před zneužitím, zveřejněním nebo hromaděním osobních údajů.⁷⁶ Zákon nám říká, že jej lze využít, jestliže se jedná o zvláště závažný zločin nebo zločin upravený mezinárodní smlouvou. Zde je třeba uvést Trestněprávní úmluvu o korupci, která se o těchto činech zmiňuje.

Odposlech lze využít v případě, kdy není možné obstatat informace důležité pro objasnění věci jiným způsobem. Pravomoc nařídit odposlech má předseda senátu soudu, v přípravném řízení tímto právem disponuje soudce na návrh státního zástupce. Provedení tohoto úkonu zajišťuje jeden z orgánů Policie ČR. Odposlech a záznam musí být písemně vyhotoven, patřičně odůvodněn a musí být určena doba

⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan; KUČHTA, Josef. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 510-511

⁷⁵ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-44-1, s. 458, srov. ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan; KUČHTA, Josef. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 511

⁷⁶ Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., Listina základních práv a svobod, čl. 13, dostupné z: beck-online.cz

trvání, která nesmí přesahovat čtyři měsíce s možným opakovaným prodloužením ve stejné délce trvání.

Odposlech a záznam lze využít ve dvou možných formách. První možností je odposlech probíhající komunikace v dané době a čase, druhou jsou záznamy komunikace, která již proběhla v minulosti.⁷⁷Nepřípustné je nařízení odposlechu mezi obhájcem a obviněným.

Je možné uložit příkaz provést tento úkon i před zahájením trestního stíhání, jestliže jsou v protokolu dostatečně objasněny skutečnosti, které odůvodňují neodkladnost úkonu. Nebylo-li odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu dosaženo účelu, ke kterému byl použit, je zde zákonná povinnost záznamy zničit a to maximálně do tří let od skončení trestního řízení.⁷⁸

4.2.2.5 Spolupracující obviněný (korunní svědek)

Tento institut byl zaveden do trestního zákoníku jako nástroj ke zvýšení šancí odhalování závažných trestných činů páchaných především organizovanými zločineckými skupinami. Osoby v této pozici jsou samy členy těchto skupin a měly by poskytnout potřebné informace o organizátorech a hlavních pachatelích trestných činů. Můžeme mluvit o jisté spolupráci mezi pachatelem a orgány činnými v trestním řízení. Je zde kladen důraz na doznání korunního svědka, který může docílit podmíněného zastavení trestního stíhání své osoby. Novelou zákoníku z roku 2012 byl do § 178a zaveden odstavec druhý, který rozšiřuje působnost tohoto institutu na všechny zločiny.⁷⁹ Zásadním se tím stává podíl obviněného na objasnění trestného činu sloužící ke stanovení výše trestu. Soud při posouzení trestnosti přihlédne k povaze trestného činu, k němuž se obviněný doznal, v porovnání s činností ostatních členů organizované skupiny, okolnostem případu, osobě pachatele, především jakou měrou se podílel na páchaní takového zločinu a co následně způsobil.

⁷⁷ CHMELÍK, Jan. Trestní řízení. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6, s. 224

⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan; KUČTA, Josef. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 326

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2315-2319

Jednou z povinností obviněného je zavázání se k podání pravdivé výpovědi jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem. Další nezbytností je svobodné a vážné doznání se k činu, za nějž je pachatel stíhán. Samotné doznání nezavazuje policejní orgány povinnosti objasnit veškeré skutečnosti, podpořit doznání důkazy jak ve prospěch, tak v neprospěch obviněného. Spolupracující obviněný je povinen tento status přijmout, a to písemným prohlášením nebo do protokolu. Takový návrh může přijít ze strany obžaloby, ale také z iniciativy samotného pachatele nebo jeho obhájce. V případě zamítnutí udělení statusu je třeba obviněného vyrozumět.⁸⁰ Jeden z důvodů, jenž by mohl vést obviněného ke spolupráci s policejním orgánem a státním zástupcem, je varianta rozhodnutí upuštění od potrestání, která představuje naprostou beztrestnost pro obviněného. Přestože je splnění podmínek pro tuto možnost velmi složité, je takový postup možný. V tomto směru je třeba se zamyslet, zda si člen skupiny, který se může po řadu let podílet na páčání trestné činnosti, získává majetkový nebo jiný prospěch, zároveň může obstarávat dostatečné důkazy pro následné odhalení dalších členů skupiny v případě prozrazení činnosti jimi páchané. Potencionální obviněný nesmí mít již předem dojem, že v případě doznání a spolupráce bude zbaven trestní odpovědnosti. Za zamyšlení stojí názor JUDr. JAN SCHRAMHAUSER, Ph.D., který se vyslovuje pro uzákonění zákazu možnosti být korunním svědkem více než jednou.⁸¹ Podle mého názoru by spolupracující obviněný neměl nikdy vyjít z případu beztrestně. Jeho následná spolupráce nemůže absolutně vymazat jeho dřívější jednání.

4.2.2.6 Zajištění peněžních prostředků na účtu banky

Tento institut omezuje dispozici s prostředky uloženými na účtu banky majitelem toho účtu. Dle novely zákona se již zajištění nevztahuje pouze na banky, ale také jiné peněžní instituce, u nichž lze provést zajištění za tímto účelem. Příkazat provedení tohoto úkonu lze v případě, pokud jsou finanční prostředky určeny k trestné činnosti, sloužili ke spáchání trestného činu, nebo jsou výnosem z takové činnosti. Jedná se jak o prostředky ležící na účtu v okamžiku zajištění, tak později došlé. Rozhodovací pravomoc o tomto úkonu má předseda senátu a státní zástupce nebo policejní orgán, jedná-li se o přípravné řízení. Policejní orgán opět nezbytně

⁸⁰ Tamtéž, s. 2321

⁸¹ SCHRAMHAUSER, Jan. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. Trestněprávní revue. 2012, č. 1, s. 11-17

musí obstarat souhlas státního zástupce s výjimkou neodkladnosti úkonu. Nejprve musí orgán činný v trestním řízení rozhodnutí ve formě usnesení doručit příslušné instituci, která zajistí prostředky na majitelově účtu, a následně se obeznámí i samotný majitel. Zákon nevylučuje jinou osobu mimo obviněného.⁸² Podstatné je především, odkud pochází dané prostředky, nikoli kdo je majitelem daného účtu.

⁸² JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-44-1, s. 356

5 Mezinárodní právní úprava korupce (úprava EU)

S rozvojem mezinárodní spolupráce v různých oblastech hospodářství a politické sféry adekvátně roste i globálnost problému korupce. Proto vznikla nutnost tuto nezákonnou činnost omezovat v mezinárodním měřítku a vyvíjet snahu o její potlačení jak na úrovni národních států, tak mezinárodních organizací.

Proto státy uzavírají úmluvy a jiné dohody, aby tuto trestnou činnost potíraly společně. Jedná se především o unifikační úmluvy, které mají za cíl sjednotit právní úpravu jednotlivých států. V této kapitole se zaměřím na nejdůležitější nadnárodní organizace a dohody, jež Česká republika přijala, a tím se rozhodla je respektovat.⁸³

5.1 Právní úprava Evropské unie

Evropské společenství je zřejmě nejvýznamnější organizací z pohledu omezení práv českého státu, propůjčení rozhodovacích pravomocí a respektování právních předpisů přijatých na půdě tohoto společenství. Česká republika přistoupila k EU 1. května 2004 a s tím na sebe převzala i jisté závazky.

Vznikla zásada eurokonformního výkladu vnitrostátního práva, která potvrzuje nepřímý účinek komunitárního práva. Ten říká, že orgány tuzemského státu jsou povinny vykládat své právo v souladu s cíli evropského práva, jestliže nejsou tyto normy přímo použitelné.⁸⁴

Korupce je obrovským problémem většiny členských států Evropské unie a v každém z nich je rozsah korupce a jejího potlačování odlišný. Cílem je zajistit spolupráci mezi státy, sjednotit a zefektivnit odhalování a trestání korupce. Za tímto účelem přijala Unie několik důležitých dokumentů, které si popíšeme níže.

5.1.1 Úmluva o boji proti korupci úředníků Evropských společenství nebo členských států Evropské unie

Důvodem přijetí této úmluvy bylo rozšíření oblasti trestnosti jednání úředníků ES a národních států, které nemá souvislost s finančními zájmy EU. Úmluva definuje aktivní a pasivní úplatkářství obdobně jako protokoly k Úmluvě

⁸³ DAVID, Vladislav; NETT, Alexander. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN 978-80-7179-562-9, s. 149

⁸⁴ KRATOCHVÍL, Vladimír. České trestní právo hmotné a procesní v evropském právním prostředí: (vybrané problémy). 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4982-6, s. 21

o ochraně finančních zájmů. Na každém členském státu je požadováno, aby každý stát přijal nezbytná opatření ke kriminalizaci takových jednání. Chybí zde ovšem požadavek na trestní odpovědnost za formy přípravy a pokusu TČ. Přijetím této úmluvy se stát zavazuje k dostatečnému a spravedlivému sankcionování těchto trestných činů, použití trestu odnětí svobody jen při nejzávažnějších deliktech. Dalším požadavkem je úprava odpovědnosti vedoucích zaměstnanců podniku za aktivní úplatkářství svých podřízených. V dalších ustanoveních je upraveno především předávání osob, trestní stíhání pachatele a také vzájemná spolupráce mezi členskými státy. Tato úmluva je jakýmsi minimem právní úpravy trestání korupce spáchané úředníky státu nebo ES.⁸⁵

5.1.2 Úmluva o ochraně finančních zájmů Evropských společenství

Tento dokument upravuje oblast ochrany finančních vztahů v rámci policejní a justiční spolupráce.

Najdeme zde kvalifikaci jednotlivých skutkových podstat trestných činů proti zájmům EU v oblasti financí. Samotná úmluva neupravuje korupci jako takovou, ale především jednotlivé trestné činy a sankce za jejich spáchání. K úmluvě jsou připojeny dva protokoly, které již konkretizují trestní odpovědnost pachatelů, upravují jejich vydávání a soudní pravomoc u jednotlivých činů. První protokol obsahuje definici aktivního a pasivního úplatkářství a to jak úředníků tuzemských, tak orgánů EU. Druhý protokol rozšiřuje právní úpravu i na trestné činy praní špinavých peněz, zabavení majetku pachatele a také trestní odpovědnost právnických osob.⁸⁶

5.1.3 Rámcové rozhodnutí č.2003/568/SVV o boji proti korupci v soukromém sektoru

Po úspěšném přijetí právní úpravy korupce ve veřejném sektoru vznikla potřeba upravit i oblast soukromoprávní. Cílem tohoto rozhodnutí bylo zajistit stíhání trestných činů úplatkářství ve všech členských státech, zavést trestní

⁸⁵ TOMÁŠEK, Michal. Europeizace trestního práva. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-737-9, s. 313-317

⁸⁶ JELÍNEK, Jiří; IVOR, Jaroslav. Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-080-2, s. 253-254

odpovědnost právnických osob a dostatečně tyto činy sankcionovat. Přijetím vznikl závazek států upravit aktivní a pasivní úplatkářství a formy účastenství na těchto deliktech ve svých právních řádech. V tomto rozhodnutí je jasně definováno rozmezí uložení trestu odnětí svobody v trvání 1 – 3 roky.⁸⁷

5.1.4 Zpráva o boji proti korupci

První zprávu vydala Evropská komise v roce 2014, aby posoudila současnou míru korupce v jednotlivých členských státech a společenství jako celku. Součástí zprávy je doporučení danému státu a zveřejnění výsledku průzkumu veřejného mínění na korupci v zemi. V první zprávě komise upozorňuje na nedostatky v oblasti zadávání veřejných zakázek a zneužívání veřejných financí. Dále doporučuje brzké vytvoření právní úpravy střetu zájmů státních zaměstnanců. Dalším návodem je zveřejňování darů a finanční podpory politických kampaní ve výročních zprávách.⁸⁸ Průzkum ukázal, že 95 % občanů považuje korupci za velmi rozšířený jev a celých 8 % občanů se v předchozím roce setkalo s nabídkou nebo požadavkem úplatku.⁸⁹

5.1.5 Eurojust

Členské státy spolupracují navzájem v celé řadě oblastí. Jednou z nich je spolupráce v oblasti justice, která napomáhá k odhalování a stíhání korupčních deliktů prostřednictvím orgánu Eurojust. V České republice byl vydán zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních upravující komplexní fungování komunikace a pravomocí orgánů tuto činnost vykonávajících. Tento orgán zajišťuje rychlou a efektivní výměnu informací mezi národními justičními orgány a pomoc při vyšetřování závažných trestných činů. Každý členský stát je povinen splnit tři podmínky. Dostatečně přizpůsobit právní úpravu,

⁸⁷ TOMÁŠEK, Michal. Europeizace trestního práva. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-737-9, s. 318-320

⁸⁸ Evropská Komise. Komise představuje první zprávu o boji proti korupci v EU[online]. Tisková zpráva, 3. 2. 2014 [cit. 21. 3. 2016.], dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/news/140203_zprava_o_korupci_cs.htm

⁸⁹ European Commission, Czech Republic statistical factsheet[online]. Anti-Corruption report [cit. 10. 3. 2016.], dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/anti-corruption-report/index_en.htm

za účelem fungující komunikace mezi orgány států jmenovat zpravodajce do funkce v tomto orgánu a upravit jejich pravomoci vůči ostatním členským zemím.⁹⁰ Eurojust se skládá z tzv. národních členů, kdy každý stát deleguje jednoho státního zástupce, soudce nebo policejního úředníka, který dále podléhá vnitrostátnímu právu. Činnost Eurojustu je značně propojena s Europolem (spolupráce v oblasti policie). Rozdíl mezi nimi je v rozsahu trestné činnosti, na kterou se zaměřují. Eurojust má kromě stíhání trestných činů, na něž se zaměřuje samotný Europol, povinnost objasňovat všechny trestné činy dotýkající se finančních zájmů Unie a také může pomáhat v jiných kategoriích trestných činů, jestliže o to členský stát výslovně požádá. Dalším rozdílem je podmínka poškození zájmů alespoň dvou států, aby mohl působit Europol, kdežto u Eurojustu tato povinnost není. Kolegium je společný orgán národních členů Eurojustu, jehož rozhodnutí ovšem nemá donucovací charakter vůči členským státům. Každý stát může doporučený postup odmítnout a nebude nijak sankcionován. Jediným negativním jevem může být nesouhlasný projev veřejnosti.⁹¹

Eurojust je také významně provázán s orgánem Evropské justiční sítě. Tato organizovaná jednotka je jakýmsi předchůdcem Eurojustu. Ten svým vznikem odebral EJS většinu její dosavadní práce, přesto tyto dva orgány úzce spolupracují především v odstraňování překážek ve spolupráci jednotlivých zemí, navzájem doplňují svou činnost, diskutují o možných řešeních apod. Jsou známy názory na možnost sloučení těchto dvou orgánů z důvodu téměř totožné agendy, přesto stále zůstávají odděleny z důvodu vyšší efektivity jejich činnosti.⁹²

5.1.6 OLAF – evropský protikorupční úřad

Evropský úřad proti podvodům nebo také protikorupční úřad byl založen rozhodnutím Evropské komise. Tento úřad chrání finanční zájmy EU a bojuje s podvodným nebo korupčním jednáním. Hlavním úkolem úřadu je správní

⁹⁰ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-889-5, s. 318-19

⁹¹ TOMÁŠEK, Michal. Europeizace trestního práva. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-737-9, s. 378-379

⁹² PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-889-5, s. 323-24, srov. TOMÁŠEK, Michal. Europeizace trestního práva. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-737-9, s. 384-389

vyšetřování. Tímto pojmem se myslí jakákoli kontrolní nebo inspekční činnost prováděná zaměstnanci úřadu, která ovšem nezasahuje do kompetencí orgánů členských států. OLAF je nezávislým orgánem, do jehož činnosti nesmí zasahovat členský stát ani samotná Evropská komise. Jedinou kontrolou nad fungováním tohoto úřadu je dohled dozorčího výboru složeného z pěti významných osobností vybraných Radou, Komisí a Parlamentem.⁹³ Každý orgán členského státu má vůči OLAF oznamovací povinnost o možnosti páchání podvodného nebo korupčního nebo jiného protiprávního jednání, které poškozuje zájmy EU.

Kontaktním bodem pro spolupráci s úřadem bylo do roku 2007 Nejvyšší státní zastupitelství, později vznikla potřeba přenést tuto funkci na Ministerstvo financí jako orgán zajišťující kontrolu čerpání finančních prostředků ze společenství. Nejvyšší státní zastupitelství si nadále zachovalo působnost v oblasti trestněprávních nesrovnalostí, o kterých informuje prostřednictvím pravidelných čtvrtletních zpráv. Spolupráce spočívá především ve výměně informací o probíhajících trestních řízeních u deliktů, kde mohlo dojít k poškození zájmů EU. Oficiálně se o komunikaci s úřadem stará Odbor závažné hospodářské a finanční kriminality, který dohlíží na všechna řízení o trestných činech padělání měny, neodvádění daní do rozpočtu společenství nebo protiprávní jednání při nakládání s dotacemi. U těchto trestných činů musí EU vzniknout škoda alespoň 10.000 Euro.⁹⁴ Tento úřad samozřejmě úzce spolupracuje s ostatními orgány v trestněprávní oblasti, jako již zmíněný Eurojust, Europol nebo společné vyšetřovací týmy.⁹⁵

5.2 Rada Evropy

Je další organizací, které se výrazně snaží bojovat s korupcí na nadnárodní úrovni. Považuje korupční trestné činy za hrozbu útočící na základní hodnoty spadající pod její ochranu, demokracii, lidská práva a zásadu právního státu. Česká republika je členem od roku 1993. Rada Evropy je aktuálně nejvýznamnější

⁹³ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-889-5, s. 341

⁹⁴ Nejvyšší státní zastupitelství. Mezinárodní spolupráce, OLAF[online]. [cit. 11. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/olaf>

⁹⁵ PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-889-5, s. 342

organizací potírající korupci. Aby toho dosáhla, přijala v roce 1996 Akční program boje proti korupci, založila určitý mechanismus nazvaný GRECO a následně vytvořila dvě důležité úmluvy o korupci, které popíši níže.

5.2.1 Trestněprávní úmluva o korupci

Tato úmluva vstoupila v platnost 1. července 2002. Parlament ČR ji ratifikoval 8. září 2000. Oproti úmluvě OECD je zde rozsah postihu poměrně velký. Dopadá jak na aktivní, tak pasivní úplatkářství ve veřejném i soukromém sektoru, u domácích, ale i zahraničních veřejných činitelů. Dále se zaměřuje na nepřímé úplatkářství, klientelismus, podvody v účetnictví či oblast praní peněz. Obsahuje také právní úpravu odpovědnosti fyzických osob jednajících za právnické osoby. Úmluva počítá s dobrovolným předáváním informací mezi jednotlivými státy, efektivním trestáním korupčních trestných činů a vydávání osob spojených s takovou činností. Trestněprávní úmluva byla později doplněna Dodatkovým protokolem platným od roku 2005, který rozšiřuje okruh veřejných činitelů, kteří mohou být korumpováni, o rozhodce a soudce tuzemského nebo cizího státu.⁹⁶ Dohled nad dodržováním a naplňováním cílů této úmluvy má Skupina GRECO, jejímž členem se stane každý stát, jenž ratifikoval tuto úmluvu.

5.2.2 Občanskoprávní úmluva o korupci

Počátek účinnosti se datuje k 1. listopadu 2003. V této úmluvě je obsažena zlomová úprava občanskoprávních norem proti korupci v mezinárodním kontextu. Zavádí institut náhrady škody způsobené korupčním deliktem. Rada Evropy tak požaduje ochranu práv občanů, jimž byla způsobena škoda z této trestné činnosti ze strany státu. Fyzická osoba si může sama vybrat, jaký způsob obrany zvolí. Úmluva poskytuje každé osobě dotčené na svých právech náhradu skutečně vzniklé škody, ušlý zisk i nepeněžitou újmu. Oproti trestněprávní úmluvě zde nenalezneme možnost výhrad národních států k určitým ustanovením. Další kapitola úmluvy upravuje spolupráci mezi státy v oblasti soukromoprávní korupce a soudních řízení. Kontrolu nad dodržováním této úmluvy má opět skupina GRECO. Každý stát má

⁹⁶ HORNÍK, Jan; ŽUFANOVÁ, Hana. Základní minimum o korupci a trestním právu: pro pedagogy středních škol. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-531-3, s. 57-58

právo vypovědět tuto úmluvu formou oznámení generálnímu tajemníku Rady Evropy.⁹⁷

Mimo tyto nejdůležitější dokumenty můžeme zmínit také úmluvu o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu, Rezoluci o vztazích mezi korupcí a organizovaným zločinem nebo Dvacet zásad boje proti korupci.

5.2.3 GRECO – Skupina států proti korupci

Vznik této pracovní skupiny byl odrazem zvyšování snahy boje proti korupci. Česká republika přijala členství automaticky ratifikací trestněprávní úmluvy o korupci. Hlavním cílem vytvoření této skupiny je spolupráce členů na vylepšení a harmonizaci protikorupčních opatření. Činnost skupiny spočívá především v monitorování rychlého zavádění právních dokumentů do vnitrostátních právních řádů.⁹⁸

GRECO má za úkol objevovat nedostatky v právní úpravě členských států, poskytnout znalosti k jejich nápravě a následně zhodnotit tento proces. Kontrola probíhá v hodnotících kolech, přičemž již probíhá kolo čtvrté. Přestože vláda v roce 2015 přijala tzv. balíček protikorupčních norem, stále je výsledek plnění doporučení ze strany ČR *globálně neuspokojivý*.⁹⁹ Přistoupení k této skupině není nijak omezeno. Může se připojit jakýkoli stát nebo také Evropská unie jako celek.

5.3 OECD

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj je uskupením států, které se snaží o hospodářský rozvoj v Evropě. Vznikla roku 1961 a Česká republika se k ní přidala 21. prosince 1995 a tím na sebe přenesla odpovědnost za plnění závazků z organizace plynoucích. Cílem této skupiny je ekonomický rozvoj jednotlivých členských států, jejich spolupráce, zvyšování životní úrovně obyvatelstva apod. Jedním z cílů je snaha o organizovaný boj s korupcí, k jehož uskutečnění byla

⁹⁷ DAVID, Vladislav; NETT, Alexander. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN 978-80-7179-562-9, s. 177-182

⁹⁸ Tamtéž, s. 169-171

⁹⁹ Třetí průběžná zpráva o plnění doporučení Skupiny států proti korupci Rady Evropy[online]. Vláda České republiky, 16. 2. 2016 [cit. 13. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/tiskove-informace/treti-prubezna-zprava-o-plneni-doporučení-skupiny-statu-proti-korupci-rady-evropy-greco-140249/>

přijata úmluva popsána níže. Na spolupráci s OECD se podílí např. Nejvyšší státní zástupci z odboru závažné hospodářské a finanční kriminality, kteří jsou členy pracovních skupin řešících tuto trestnou činnost.¹⁰⁰

5.3.1 Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích

Tento mezinárodněprávní dokument vstoupil v platnost 15. února 1999. Zaměřuje se na oblast aktivní korupce, tedy nabídky úplatku. Postihuje také součinnost spojenou s tímto deliktním jednáním a také podporu, pomoc, návod nebo podnět ke spáchání trestného činu. Shledává trestnost také ve formě pokusu. Veřejným činitelem úmluva myslí každého, kdo má zákonodárnou, justiční nebo jinou funkci veřejné moci na jakémkoli stupni správy cizího státu. Vztahuje se též na korupci páchanou právníckými osobami. Součástí úmluvy jsou také Doporučení rady OECD z prosince 2009 a Doporučení k daňovým opatřením z května 2009, a další, které nejsou pro členy závazné, ale pokrývají širší oblast trestné činnosti. Evropská unie jako celek není stranou této úmluvy, přesto se podílí na činnosti orgánů OECD z důvodu přechodu části pravomocí z členských států na EU.¹⁰¹

5.4 OSN

Organizace spojených národů je největší mezinárodní organizací spojující jednotlivé státy na světě. Vznikla 24. října 1945 po přijetí základního dokumentu Charty OSN, kterou ratifikovala drtivá většina zakládajících členů. OSN vznikla za účelem udržování celosvětového míru a bezpečí. Postupem času se samozřejmě okruh aktivit rozrostl a jedním z problémů, který orgány řeší, je boj proti korupci. OSN vydala program, kde boj proti korupci je součástí jednoho z cílů udržitelného rozvoje na roky 2015-2030, konkrétně má za úkol zvyšování transparentnosti a potlačování korupce a úplatkářství ve všech formách. V boji proti korupci přijala také další dokumenty, které zmiňuji níže.¹⁰²

¹⁰⁰ Nejvyšší státní zastupitelství. Mezinárodní spolupráce, OECD[online]. [cit. 11. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/dali-organizace/111-oecd>

¹⁰¹ JELÍNEK, Jiří; IVOR, Jaroslav. Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-080-2, s. 250

¹⁰² Informační centrum OSN. Cíle udržitelného rozvoje (SDGs) 2015-2030[online]. [cit. 9. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs-2015-2030/>

5.4.1 Úmluva proti korupci (UNCAC)

Je asi jediným mezinárodním dokumentem globálního měřítka. Lze ji považovat za počátek právní úpravy boje proti korupci. Úmluva vešla v platnost roku 2005. Tuto úmluvu český parlament ratifikoval 29. prosince 2013, stalo se tak až po osmi letech platnosti této úmluvy. Překážkou byla neexistence úpravy o odpovědnosti právnických osob za korupční delikty a odmítání zavedení této úpravy.¹⁰³

Cílem této úmluvy je především efektivnější prosazování a posilování různých preventivních opatření a boje proti korupci, posílení a usnadnění spolupráce mezi státy v oblasti prevence a potírání korupčních deliktů. Bohužel tato úmluva obsahuje nedostatečné řešení takových opatření oproti jiným mezinárodním úmluvám upravující korupční trestné činy.¹⁰⁴

5.4.2 Úmluva proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

Tato úmluva vstoupila v platnost 15. listopadu 2000 v New Yorku. Parlament ČR smlouvu ratifikoval až v roce 2013. Vydání tohoto dokumentu bylo dokončením procesu posílení spolupráce mezi členskými státy organizace v boji proti mezinárodnímu organizovanému zločinu. Kromě samotné úmluvy zde nalezneme též tři související protokoly. První protokol se týká zákazu výroby střelných zbraní, druhý obchodování s lidmi, především ženami a dětmi, a třetí protokol upravuje zákaz pašování přistěhovalců. Podstatné jsou především články 8 a 9 Úmluvy, které upravují kriminalizaci korupce a také opatření proti korupci.¹⁰⁵

¹⁰³ Transparency International. Česká republika se připojila k Úmluvě OSN proti korupci[online]. Transparency International, 15. 12. 2013 [cit. 10. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.transparency.cz/ceska-republika-pripojila-k-umluve-osn-proti-korupci/>

¹⁰⁴ Úmluva OSN proti korupci[online]. Právní zpravodaj, 13. 12. 2013 [cit. 13. 3. 2016.], dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

¹⁰⁵ DIBLÍKOVÁ, Simona. Přehled dokumentů Evropské Unie, Rady Evropy a Organizace spojených národů vztahujících se k problematice ekonomické kriminality: trestní právo a ekonomická kriminalita. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-89-4, s. 55, srov. DAVID, Vladislav; NETT, Alexander. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN 978-80-7179-562-9, s. 163

5.4.3 Vídeňská úmluva o smluvním právu

Důležitým dokumentem je také Vídeňská úmluva o smluvním právu. Korupční trestné činy považuje za dvoustranné jednání uplácejícího a představitele určitého státu. Uvádí, že korupce je vadou projevu vůle při uzavírání smluv mezi státy a tak způsobuje neplatnost tohoto smluvního závazku.

Důležitým ustanovením z pohledu korupce je článek 50 Podplacení zástupce státu, který říká:

Bylo-li vyjádření souhlasu státu s tím, že bude vázán smlouvou, dosaženo přímým nebo nepřímým podplacením jeho zástupce, jehož se dopustil druhý stát účastníci se jednání, může se stát dovolávat tohoto podplacení jako důvodu pro zrušení svého souhlasu s tím, že bude vázán smlouvou.¹⁰⁶

V tomto článku jsou důsledky korupce totožné s podvodem v článku 49. Je zde nezbytné, aby bylo možno korupci danému státu dokázat. Za korupci je považováno především jednání poskytující určitou osobní výhodu představiteli státu, který za to zneužije svých pravomocí a rozhodne ve prospěch druhé strany. Pod vlivem podplácení orgán zastupující stát rozhodne odlišně, než by rozhodl běžně ve prospěch svého státu. To způsobí státu škodu. Samozřejmostí je dokázání příčinné souvislosti mezi korupčním jednáním a projevením souhlasu uzavřít danou smlouvu.¹⁰⁷

¹⁰⁶ United Nations. Vienna Convention on the law of treaties[online]. United Nations [cit. 18. 3. 2016.], dostupné z: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201155/volume-1155-I-18232-English.pdf>

¹⁰⁷ DAVID, Vladislav; NETT, Alexander. Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN 978-80-7179-562-9, s. 150-151

6 Boj s korupcí v ČR a v zahraničí

V této kapitole se zabývám způsoby a nástroji boje proti korupci v ČR. Především se zaměřím na opatření a dokumenty vydávané vládou a také doporučení, jak bojovat s touto trestnou činností ze strany nevládních a jiných organizací. V druhé části se věnuji právní úpravě korupce na Slovensku, odlišnostem oproti úpravě v České republice a také zhodnocení, která ze zemí bojuje s korupcí lépe. V posledním bodě jsem nastínil různé návrhy, jak zlepšit a zefektivnit boj s korupcí.

6.1 Protikorupční činnost vlády ČR

Vláda jako nejvyšší orgán moci výkonné má povinnost zajišťovat prevenci a minimalizaci výskytu korupčních jednání. Je institucí, která by měla být vzorem morálky společnosti netolerující korupci ve vztazích mezi lidmi na všech úrovních veřejné správy. Stěžejním orgánem vlády v boji proti korupci je zřízená Rada pro koordinaci boje s korupcí. Jejím úkolem je zajišťování poznatků v této oblasti, jejich vyhodnocování a následné předkládání návrhů vládě k účinnějšímu boji proti korupci. Předsedou Rady je ministr pro lidská práva, dalšími členy jsou ministři financí, vnitra a spravedlnosti a také místopředseda vlády pro vědu, výzkum a inovace. Dále jsou členy zástupci bezpečnostních sborů, nejvyšší státní zástupce, předsedové Svazu měst a obcí a také Asociace krajů a Hospodářské komory. Členem je též veřejný ochránce práv a několik představitelů nestátních organizací a odborné veřejnosti.¹⁰⁸ Orgánem zajišťujícím funkčnost této agendy je Oddělení boje s korupcí spadající pod Úřad vlády. Oddělení má mnoho úkolů, jako např. přijímání oznámení ze strany občanů o možném výskytu korupce, spolupráce s nestátními organizacemi, plnění vytyčených cílů v akčních plánech a strategiích vlády, pravomoc podávání připomínek k předloženým návrhům právních předpisů apod. Vláda přijímá dokumenty vytyčující boj proti korupci, s kterými se seznámíme níže.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Rada vlády. Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí[online]. Vláda České republiky [cit. 15. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.korupce.cz/cz/rada-vlady/rada-vlady-pro-koordinaci-boje-s-korupci-121697/>

¹⁰⁹ Rada vlády. Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí, O nás [online]. Vláda České republiky [cit. 15. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.korupce.cz/cz/o-nas/o-nas-104793/>

6.1.1 Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2015-2017

Tento dokument je jakýmsi pilířem boje proti korupci vlády ČR. Jeho obsahem je vymezení cílů, určení rozsahu a zavedení nástrojů účinných pro tuto činnost. V koncepci dále nalezneme obsah jednoletých akčních plánů, návaznost na předchozí dokumenty vydané za tímto účelem a to vše v souladu s mezinárodními závazky pro Českou republiku plynoucími. Vládní koncepce považuje za hlavní problém oblast veřejné správy s důraznějším zaměřením na ústřední orgány státní správy. Koncepce předkládá čtyři hlavní priority vlády na základě programového prohlášení.¹¹⁰

První prioritou je výkonná a nezávislá exekutiva. V tomto bodě vláda slibuje přijetí zákona o státní službě, které dostatečně zajistí nezávislost státní správy na politické moci, ujasní problémy v personální oblasti, tj. odměňování, vzdělávání a přijímání státních zaměstnanců. K bezproblémovému začlenění zákona do praxe vláda přijme i potřebná dílčí opatření zajišťující řádný výkon stabilní státní správy. Tento zákon nabyl účinnosti 1. 1. 2015. Názory na jeho přijetí jsou prozatím neutrální, což souvisí s očekáváním výsledků používání tohoto předpisu v praxi, přinese-li určitý pozitivní efekt a zlepšení. Dalším cílem je přijetí novely zákona o státním zastupitelství. Novinkou bude určení pevného funkčního období zástupců nebo také vymezení možnosti jejich odvolání pouze z konkrétních důvodů uvedených zákonem, a to pouze rozhodnutím kárného senátu.

Druhý bod se nazývá transparentnost a otevřený přístup k informacím. Novým prvkem by měla být především novela zákona o střetu zájmů. Ta zavede povinnost podávat majetková přiznání při nástupu do funkce každého politika. Dalším cílem je zpřísnění financování politických stran prostřednictvím zavedení maximálního příspěvku od fyzických i právnických osob. Posledním úkolem, který si vláda vytýčila v této oblasti, je přijetí zákona o centrálním registru smluv obsahující smlouvy přesahující určitou peněžní částku, kde jednou uzavírající stranou bude orgán veřejné správy. Tento zákon byl již úspěšně schválen. Velký důraz bude kladen především na smlouvy mezi zdravotními pojišťovnami a zařízeními poskytujícími zdravotní péči.

¹¹⁰ Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2015 až 2017 [online]. Vláda České republiky [cit. 16. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2015-2017/Vladni-koncepce-boje-s-korupci-na-leta-2015-az-2017.pdf>

Třetí prioritou, o níž koncepce hovoří, je hospodárné nakládání s majetkem státu. Vláda si zde klade za povinnost zamezit plýtvání prostředky vybranými od daňových poplatníků, zvýšení průhlednosti používání těchto prostředků a také rozšíření pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu. Jde zde především o oblast zadávání veřejných zakázek, kde bude prioritou nová úprava procesu zadávání k dosažení správného výběru dodavatele. S tím související potřeba povědomí státních orgánů o aktuálním majiteli dané společnosti a zavedení elektronické evidence fakturačních smluv mezi státními orgány a dodavateli služeb.

Poslední čtvrtou prioritou je rozvoj občanské společnosti. Zde se vláda zavazuje k úzké spolupráci s nevládními organizacemi bojujícími proti korupci a také k posílení aktivní účasti občanů na správě věcí veřejných. Hlavním úkolem je pro vládu zavedení ochrany oznamovatelů korupce, která je účinným nástrojem k trestání této protiprávní činnosti. Vláda bude usilovat o lepší vzdělávání mládeže v této oblasti a bude podporovat prostřednictvím dotací neziskové organizace, s nimiž spolupracuje.

Konkrétnějšími dokumenty jsou akční plány vlády vytvořené na jednotlivé roky. Obsahuje legislativní a jiná opatření mimo legislativní proces, která vláda v aktuálním roce provede. Akční plán především popisuje cíl, kterého je třeba dosáhnout a zdůvodnění zvolených opatření. Nezbytností úspěchu fungování akčního plánu je především spolupráce mezi všemi složkami veřejné moci.

6.2 Nevládní organizace a boj s korupcí

Jedním ze znaků demokratické společnosti je možnost účasti každého občana na politickém životě. Nevládní organizace vznikají ve většině případů z iniciativy samotných občanů a jsou pokládány za jakéhosi prostředníka mezi státní mocí a veřejným míněním. Tyto organizace vznikají především v problémových oblastech, jež stát neumí dostatečně kontrolovat a řešit. Takovým problémem je i oblast korupce.¹¹¹ Nevládní organizace informují společnost o kauzách a míře korupce v domácím státě, poskytují poradenství občanům, kteří se s ní dostali do kontaktu apod. Konkrétní spolky uvádím níže.

¹¹¹ SVATOŠ, Roman; KŘÍHA, Josef. Korupce a další vybrané protispolečenské jevy v současné společnosti. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2015. ISBN 978-80-87472-86-6, s. 21

6.2.1 Transparency International

Tato nezisková organizace je zřejmě veřejnosti nejznámější a v boji proti korupci nejvýznamnější. Jejím úkolem a cílem je vyhledávat korupci a svou aktivní činností ji co nejvíce omezovat. Organizace působí po celém světě a má jednu z poboček také v České republice. TI říká, že jako jediná začleňuje do boje proti korupci občanskou společnost, obchodní společnosti i vládní instituce.¹¹² Jednou z činností TI je právní poradenství, které poskytne každému občanu ochotnému oznámit korupci, s níž se setkal, stejně jako zaměstnanci veřejného orgánu nebo soukromé společnosti. Další aktivitou pracovníků TI je jistá forma investigativní a analytické činnosti. Získané informace je nutné zpracovat a použít k vyhledávání vazeb a korupčních sítí. Nástroji pro potírání zjištěné korupce mohou být trestní oznámení, předání informací policejním orgánům nebo pouhé zveřejnění informací pro společnost. Nejdůležitější otázkou, kterou organizace řeší, je rozdělování a hospodaření s veřejnými zdroji, kde pachatelé této činnosti vynakládají značné prostředky na ukrytí takových jednání a TI se přesto snaží tyto kauzy odkrývat.¹¹³

Cílem jednotlivých aktivit je dosáhnout vydávání právních předpisů ztěžujících páchaní korupce a dostatečně trestající pachatele již dokonaných trestných činů. Je zde snaha využívat všech možností k diskuzi s politickou mocí, vydávat doporučení, kritizovat návrhy zákonů apod. Organizace vytváří celou řadu projektů a vydává různé dokumenty a publikace, aby zvýšila informovanost a vzdělávání veřejnosti v oblasti korupce.

Jedním z významných projektů je Index vnímání korupce (CPI), jenž TI vydává již od roku 1995 a slouží ke srovnání míry korupce ve většině zemí světa. Na základě různých průzkumů dojde organizace k závěrům, jaký je rozsah korupce ve veřejných institucích, jak jsou orgány veřejné moci schopné korupci potlačovat, efektivnost přijímaných opatření apod. V posledním hodnocení se Česká republika umístila na 37. místě a dosáhla tak druhým rokem rapidního zlepšení.¹¹⁴

¹¹² Transparency International. Kdo jsme [online]. [cit. 18. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.transparency.cz/kdo-jsme/>

¹¹³ Transparency International, Investigativní a analytická činnost [online]. [cit. 18. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.transparency.cz/co-delame/cinnosti/investigativni-a-analyticka-cinnost/>

¹¹⁴ Transparency International. Index vnímání korupce 2015 [online]. [cit. 19. 3. 2016.], dostupné na <http://www.transparency.cz/index-vnimani-korupce-2015-corruption-perceptions-index-cpi/>

Ve veřejném životě se pohybují i další nevládní organizace, který se snaží bojovat proti korupci. Můžu zmínit například spolek Oživení, který se zaměřuje především na oblast střetu zájmů, kontroly hospodaření samosprávných celků s veřejnými rozpočty a téma veřejných zakázek. Hlavním projektem tohoto spolku je program Bezkorupce, který se věnuje odhalování korupce a snaze o její potlačení.¹¹⁵ Dalším spolkem je organizace Růžový panter, která se zaměřuje na klientelismus ve veřejné moci, udělování dotací a oblast veřejných zakázek. Dalším vytýčeným cílem je získávání informací od veřejných orgánů, které by měly být podle zákona dostupné. Tato organizace odmítá financování své činnosti ze státních dotací a grantů.¹¹⁶ Dále známe Nadační fond proti korupci, spolek Frank Bold Society a jiné nevládní organizace působící v prostředí bojujícím proti korupci.

6.3 Porovnání boje proti korupci se Slovenskou republikou

V této podkapitole se věnuji právní úpravě korupce ve slovenském trestním zákoně, porovnání odlišností s domácí právní úpravou a celkovému posouzení obou právních úprav.

Slovensko mělo stejnou výchozí pozici jako Česká republika a to zákon č.140/1961 Sb., trestní zákon, který byl recipován po vzniku Slovenské republiky. První novelizací tohoto zákona byl zákon č.102/1995 Sb., který zrušil trestní odpovědnost pachatele u trestného činu podplácení a také ustanovení o účinné lítosti. Zákonodárce měl mylnou představu, že pachatelé aktivního úplatkářství z důvodu beztrestnosti svého činu získají odvahu k oznamování páchaní korupce veřejnými činiteli. Praxe ovšem ukázala opak a tak se novelou z roku 1999 trestní odpovědnost opět zavedla. Aktuální právní úprava je obsažena v zákoně č. 300/2005 Z. z. trestný zákon, který na rozdíl od našeho trestního zákoníku rozlišuje pojmy korupce a úplatek (úplatkářství). Pojem korupce charakterizuje jako zkažené, prodejné, úplatkářské chování nebo jiné nečestné projevy vůči osobám, které zastávají funkci ve veřejném nebo soukromém sektoru zneužívající svého postavení za účelem získání určité výhody.

¹¹⁵ Oživení, o.s. Výroční zpráva 2014[online]. [cit. 19. 3. 2016.], dostupné z: http://www.bezkorupce.cz/wpcontent/uploads/2010/10/oziveni_vz_cj_final_bez_orezu_04.pdf

¹¹⁶ Nevládní nezisková organizace Růžový panter. O organizaci[online]. [cit. 19. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.ruzovypanter.cz/ruzovypanter.html>

Úplatkem je podle zákona určité plnění majetkové či nemajetkové povahy, na kterou osoba nemá právní nárok. Spočívá v určité protiprávní výhodě poskytnuté podplácené osobě představující majetkové obohacení či jinou službu. Nacházíme zde velkou podobnost s českou právní úpravou.¹¹⁷

6.3.1 Prijímanie úplatku (§ 328-330)

Nebudu zde uvádět doslovné znění jednotlivých paragrafů, ale spíše předložím jistý komentář ke každému z nich a porovnáám jej s českou právní úpravou.

Skutková podstata tohoto trestného činu v § 328 mluví o přijetí úplatku obecně, dopadá tedy též na soukromý sektor a nesouvisí pouze s výkonem veřejné funkce. Není zde zmíněna souvislost s podnikáním osoby jako v českém trestním zákoníku. Najdeme zde důvod pro zvýšení sazby v závažnějším způsobu konania.¹¹⁸ Tímto konáním se dle soudní judikatury myslí porušení důležité povinnosti anebo účast v organizované skupině. V § 329 najdeme podmínku obstarávání věci všeobecného zájmu a spáchání trestného činu veřejným činitelem, které jsou spojeny s vyšší trestní sazbou. Všeobecným zájmem je zde myšleno vše, co přesahuje zájem jednotlivce. Nemusí se jednat pouze o oblast veřejné moci. V tomto bodě je slovenská právní úprava kvalitnější, protože zde postihuje veškerou korupci nehledě na to, za jde o výkon veřejné moci či nikoli.¹¹⁹ Posledním ustanovením tohoto trestného činu je § 330, který se zmiňuje o páčání takové činnosti zahraničním veřejným činitelem.

Ve všech skutkových podstatách můžeme zaznamenat přísnější tresty než v české právní úpravě, které se zvyšují, je-li čin velkého rozsahu.

¹¹⁷ HULINSKÝ, Petr. Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí. Praha: Police history, 2008. ISBN 978-80-86477-47-3, s. 63-64

¹¹⁸ Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300>

¹¹⁹ TAUCHEN, Jaromír; SCHELLE, Karel. (eds.). Korupce - včera a dnes: (sborník z kolokvia pořádaného katedrou dějin státu a práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity a The European Society for History of Law). Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2013. ISBN 978-80-7418-177-1, s. 27-29

6.3.2 Podplácanie (§ 332-334)

V § 332 opět nalezneme obecnou úpravu podplácení, která je naplněná téměř totožným způsobem jako v české právní úpravě. Subjektem trestného činu může být jakákoli osoba. Kvalifikovaná skutková podstata je naplněna opět závaznějším způsobem konání nebo spácháním činu velkého rozsahu.

V § 333 je uvedena přísnější úprava v souvislosti s obstaráváním věci všeobecného zájmu. Odst. 2 zvyšuje trestní sazbu, jestliže čin v odst. 1 spáchá osoba jako veřejný činitel nebo závaznějším způsobem konání. Odst. 3 poté ukládá trest s horní sazbou až 12 let, byl-li spáchán čin velkého rozsahu.

V § 334 je upraveno podplácení zahraničního činitele. Byla zde vypuštěna podmínka, že musí dojít ke zneužití úředních povinností při realizaci mezinárodního ochodu a trestný čin byl zobecněn. Kvalifikovaná podstata je naplněna opět spácháním činu velkého rozsahu.

Ve všech skutkových podstatách opět shledáváme přísnější trestání korupce proti české právní úpravě.¹²⁰

6.3.3 Nepriama korupcia (§ 336)

Tento trestný čin je možný spáchat totožným způsobem jako v České republice. Neshledávám v právních úpravách žádné rozdíly. Trestní sazby jsou totožné jako v ČR. Zajímavostí tohoto ustanovení je oboustranná trestnost u osoby přijímací úplatek.

6.3.4 Volebná korupcia (§ 336a)

Byla začleněna do korupčních deliktů v roce 2011. Mohli bychom ho přirovnat k ustanovení v českém trestním zákoníku „Maření přípravy a průběhu voleb“ v § 351. Zavedení této úpravy podnítilo zjištění, že obchod s volebními hlasy je častým jevem způsobujícím neplatnost voleb. Je také zásahem do zásady volné soutěže politických stran a samotné podstaty práva na svobodné hlasování. Tento paragraf obsahuje trestní odpovědnost jak aktivního, tak pasivního úplatkářství. Kvalifikovaná skutková podstata je naplněna jednou ze čtyř podmínek. Pachatel je veřejným činitelem, čin spáchá závažným způsobem, veřejně nebo na chráněné

¹²⁰ HULINSKÝ, Petr. Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí. Praha: Police history, 2008. ISBN 978-80-86477-47-3, s. 69

osobě. Za chráněnou osobu se považují subjekty uvedené v § 139 trestního zákona.¹²¹

6.3.5 Športová korupcia (§ 336b)

Tento paragraf upravuje korupci v oblasti sportu a byl do trestního zákoníku zařazen zákonem č.440/2015 s účinností od 1. 1. 2016.¹²² Původně korupce v tomto odvětví spadala do § 336. Hlavním účelem zavedení tohoto trestného činu do trestního zákoníku je kvalitnější vymezení tohoto specifického deliktu. Inspirace z české soudní judikatury ukázala, že oblast známých sportovních odvětví je také všeobecným zájmem, což ovšem nemusí platit u jiných méně známých sportů. To by způsobilo rozdílnost ve vyšetřování takové činnosti v různých sportech, což byl také jeden z důvodů nutnosti vytvoření konkrétnější úpravy. Novinkou v úpravě je sjednocení výše trestních sazeb u aktivního i pasivního úplatkářství. V celkové přísnosti trestání této specifické formy korupce Slovenská republika drží svůj obvyklý standart a tomuto trestnému činu přisoudila poměrně vysokou trestní sazbu 1 až 5 let.¹²³ Zda bylo zavedení této úpravy úspěšné, ukáže teprve čas.

Slovenský trestní zákon zná také trestné činy spojené s korupčním jednáním. Mohl bych zmínit například *Machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe* § 266 - 268, *zneužívanie právomoci verejného činiteľa* § 326, *machinácie v súvislosti s konkurzným a vyrovnávacím konaním* § 241 nebo *legalizácia príjmu z trestnej činnosti* § 233 - 234.

¹²¹ TAUCHEN, Jaromír; SCHELLE, Karel (eds.). *Korupce - včera a dnes: (sborník z kolokvia pořádaného katedrou dějin státu a práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity a The European Society for History of Law)*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2013. ISBN 978-80-7418-177-1, s. 33-34

¹²² ŠAMKO, Peter. *Zmeny Trestného zákona a Trestného poriadku účinné od 01. 01. 2016*[online]. *Právne Listy*, 1. 1. 2016 [cit. 22. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.pravnelisty.sk/zakony/a425-zmeny-trestneho-zakona-a-trestneho-poriadku-ucinne-od-01-01-2016>

¹²³ *Právne noviny*. *Trestný čin športovej korupcie*[online]. *Právne noviny*, 26. 2. 2016 [cit. 22. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.pravnenoviny.sk/trestne-pravo/trestny-cin-sportovej-korupcie>

6.4 Srovnání české a slovenské právní úpravy korupce

Zaměříme-li se na právní úpravu úplatkářství v obou zemích, je její umístění v trestním zákoně obdobné, jde o trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. Prvním rozdílem mezi oběma úpravami je širší vymezení korupčních trestných činů na Slovensku. Kromě třech typických deliktů přijetí úplatku, podplácení a nepřímého úplatkářství uvádí též volební korupci a sportovní korupci. Tyto specifické formy korupce v české právní úpravě nenajdeme. Dalším rozdílem jsou jednoznačně přísnější sankce u těchto trestných činů na slovenské straně. Jediným trestným činem, kde jsou sankce totožné, je § 333 nepřímé úplatkářství. Další odlišností mezi právními úpravami je možnost trestání těchto deliktů v České republice alternativně. Trestní zákoník umožňuje soudu potrestat pachatele zákazem činnosti, peněžitým trestem nebo propadnutím majetku, což slovenský zákoník nenabízí.

Zajímavost lze spatřit také v rozhodování o těchto trestných činech. V České republice rozhodují o úplatkářských trestných činech trestní soudy stejně jako o jakýchkoli jiných přečinech nebo zločinech podle výše trestní sazby u daného deliktu. Na Slovensku je pro souzení těchto činů vytvořen specializovaný trestní soud, který plní agendu krajského soudu. Místní příslušnost tohoto soudu je celostátní a rozhodovací pravomoc určena pro nejzávažnější trestné činy, mezi které patří také korupční delikty. Nadřízeným soudem je Nejvyšší soud SR, který též přezkoumává jak odvolání proti tomuto soudu, tak mimořádné prostředky. Žalobcem u tohoto soudu může být pouze tzv. speciální prokurátor nebo prokurátor Úřadu speciální prokuratury.¹²⁴

Přestože právní úprava Slovenské republiky je pravděpodobně konkrétnější a přísnější oproti té české, na výsledky odhalování a trestání korupce to nemá přílišný vliv. Trestání pachatelů je velice mírné a netýká se největších kauz. Známa je především kauza finanční skupiny Penta, která měla uplácat vysoké státní úředníky a politiky.¹²⁵ Dosud tato kauza není vyřešena.

¹²⁴ ŘÍHA, Jiří. Trestní soudnictví v zahraničí – mezinárodní srovnání. *Trestněprávní revue*. 2015, č. 5, s. 105-107. ISSN 1213-5313

¹²⁵ E15.cz. Slovensko trestá korupci příliš mírně, tvrdí Transparency International[online]. Zprávy E15.cz, 13. 11. 2015 [cit. 22. 3. 2016.], dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/udalosti/slovensko-tresta-korupci-prilis-mirne-tvrdi-transparency-international-1245491>

V celkovém hodnocení má Česká republika přívětivější hodnoty, ale situaci na Slovensku bych zhodnotil jako obdobnou.

6.5 Úvahy de lege ferenda

V této podkapitole se pokusím zamyslet nad možným zavedením určitých sporných institutů do právního řádu a také nad argumenty pro a proti.

První takovým institutem je stále diskutovaná účinná lítost. V původním znění zákona č. 141/1961 Sb., předpis vymezoval ustanovení takto: „*Trestnost podpláčení (§ 161) a nepřímého úplatkářství (§ 162) zaniká, jestliže pachatel úplatek poskytl nebo slíbil jen proto, že byl o to požádán, a učinil o tom dobrovolně bez odkladu oznámení prokurátoru nebo bezpečnostnímu orgánu.*“¹²⁶ Toto ustanovení bylo přijetím zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník absolutně vyloučeno, přesto se domnívám, že to bylo chybné rozhodnutí. Podíváme-li se na argumenty mluvící v neprospěch účinné lítosti, vláda při přijetí trestního zákoníku zmínila především nesoulad ustanovení s mezinárodními závazky a také nízkou efektivitu tohoto nástroje v odhalování trestní činnosti. Po důkladném přečtení mezinárodních úmluv však zjistíme, že žádná z nich nezakazuje právní úpravu tohoto nástroje, pouze omezuje použití tohoto institutu, jedná-li se o zahraniční veřejné činitele. Druhým argumentem je nedostatečné využití, které nepovažuji za dostatečné pro vyloučení ustanovení ze zákona. Každý jednotlivý případ napomáhající k odhalení trestné činnosti nebo odrazení možných pachatelů od takové jednání je argumentem pro zanechání v právní úpravě. Proto jsem pro opětovné zavedení ve znovelizovaném znění zákonem č. 122/2008 Sb., který respektoval požadavek mezinárodních organizací.¹²⁷

Dalším institutem, o němž je možné polemizovat, je jistá forma policejní provokace, kterou právní teorie nazývá agent-provokatér. Jedná se o jednání orgánů činných v trestním řízení, kdy nasazený agent s vymyšlenou identitou napomáhá svou činností ke spáchání trestné činnosti zločineckou skupinou nebo jiným pachatelem korupčního deliktu, který od počátku úmysl trestný čin spáchat neměl.

¹²⁶ Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, dostupné z: beck-online.cz

¹²⁷ JANOUŠKOVÁ, Nikola. Prostředky boje proti úplatkářství de lege ferenda I. -Agent provokatér a zkouška spolehlivosti[online]. Právní prostor, 17. 2. 2016 [cit. 25. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/prostredky-boje-proti-uplatkarstvi-de-lege-ferenda-i-institut-ucinne-litosti-v-oblasti-uplatkarstvi>

Hlavním problémem zavedení tohoto nástroje je nemožnost právně upravit důkaz, že pachatel měl úmysl od počátku trestný čin spáchat. Z tohoto důvodu každá činnost policejního orgánu, která představuje iniciaci, návod nebo podnět ke spáchání takového deliktu, je provokací, která je absolutně nepřijatelná. Jestliže máme respektovat základní principy demokracie, nelze dovolit, aby orgány represivních složek podněcovali ve společnosti páchaní protiprávní činnosti. Zavedení tohoto institutu by bylo velkou chybou a souhlasím s dosavadním nezavedením do trestněprávních předpisů.¹²⁸

Poslední institutem, o kterém se zmíním, je tzv. zkouška spolehlivosti. Tento nástroj je prostředkem Generální inspekce bezpečnostních sborů ke zjištění, zda jednotliví příslušníci bezpečnostních sborů, spadajících do pravomoci inspekce, ukáží odolnost v konkrétní situaci, kdy je jim nabízen úplatek. K problematice použití důkazů získaných při zkoušce spolehlivosti se vyjadřuje Nejvyšší soud. „*Pokud při provádění zkoušky spolehlivosti nedojde ze strany příslušníka inspekce či jiné osoby provádějící takovou zkoušku k nepřijatelnému ovlivnění jednání zkoušené osoby způsobem zakládajícím policejní provokaci, pak jsou zkouška spolehlivosti provedená v souladu s § 41 zák. č. 341/2011 Sb. a důkazy v souvislosti s ní získané (zejména obrazový a zvukový záznam dokumentující průběh zkoušky spolehlivosti a inspekci pořázený úřední záznam) využitelné také v trestním řízení.*“¹²⁹ Každý důkaz, jenž je získán na základě aktivní policejní provokace je v trestním řízení absolutně nepřijatelný, jedná-li se o osobu zkoušenou. Stálo by za úvahu, zda nerozšířit možnost takových testů na širší okruh veřejných činitelů, například státní úředníky, úředníky samosprávných celků, osoby činné ve školství, zdravotnictví apod. Domnívám se, že každé rozšíření prevence této trestné činnosti je krokem dopředu.¹³⁰

¹²⁸ JANOŠKOVÁ, Nikola. Prostředky boje proti úplatkářství de lege ferenda II. -Agent provokátér a zkouška spolehlivosti[online]. Právní prostor, 17. 2. 2016 [cit. 23. 3. 2016.], Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/prostredky-boje-proti-uplatkarstvi-de-lege-ferenda-ii-agent-provokater-a-zkouska-spolehlivosti>

¹²⁹ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25.9.2014, sp.zn. Tpjn 301/2014, dostupné z: <http://codexisuno.cz/2UR#!46980>

¹³⁰ JANOŠKOVÁ, Nikola. Prostředky boje proti úplatkářství de lege ferenda II. -Agent provokátér a zkouška spolehlivosti[online]. Právní prostor, 17. 2. 2016 [cit. 23. 3. 2016.], Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/prostredky-boje-proti-uplatkarstvi-de-lege-ferenda-ii-agent-provokater-a-zkouska-spolehlivosti>

7 Závěr

Odhalování a trestání korupce je velmi aktuálním a těžko řešitelným problémem. Nutnost přijímání detailnější a efektivnější právní úpravy této trestné činnosti neustále roste.

Toto téma považuji za rozsáhlý, přesto velice zajímavý institut. Pokusil jsem se prohloubit své znalosti v rámci této problematiky, prozkoumat a shrnout získané poznatky a zamyslet se nad možnými nedostatky dosavadní právní úpravy a možnostmi jejího řešení. Má diplomová práce je rozdělena do jednotlivých částí, z nichž každá pojednává určitou oblast korupce. První část práce se věnuje příčinám a vzniku korupce v ČR. V této kapitole jsem se pokusil rozebrat korupci jako pojem, její specifika, oblasti výskytu apod. vycházejí z faktu, že korupce a související delikty se mohou objevit v jakékoli oblasti našeho života, jak ve styku s veřejnou mocí, tak i v soukromoprávním styku. Formy a druhy korupce mi naopak pomohly rozpoznat, jak se korupce projevuje a v čem opravdu spočívá, jakou hranici musí jednotlivec překročit, aby se takového jednání dopustil.

V druhé kapitole jsem se zabýval vývojem právní úpravy korupce na našem území od dob tzv. 1 republiky po současnost. Tato kapitola mě přivedla k přesvědčení, že ať žijeme v jakékoli době, nelze se výskytu korupce vyhnout. Mylné představy o dokonalosti tehdejší doby, ale i dob následujících, spočívají pouze v kvalitním utajování informací o páchání trestné činnosti, které je odkryváno až postupem času. Nehledě na politický režim, životní úroveň, míru demokracie, vždy existovaly příležitosti a touha tuto protiprávní činnost konat.

Třetí a hlavní kapitolou je rozbor trestněprávní úpravy korupce a vymezení prostředků vytvořených pro boj se závažnou zločinností, jejíž znaky korupční delikty jednoznačně naplňují. S ohledem na hmotněprávní úpravu úplatkářství je nutno podotknout, že jednotlivá ustanovení jsou spíše obecnějšího charakteru, což nelze považovat za pochybení zákonodárce, protože lze pod ně podřadit široký okruh jednání. Na druhou stranu můžeme vyzorovat mírnější vymezení sankcí za tuto trestnou činnost spočívající v nižších sazbách a možnosti uložení alternativních trestů. Z důvodu vysoké nebezpečnosti těchto deliktů bych zvýšil možnost udělení přísnějších sankcí soudem. V druhé části kapitoly jsem se zaměřil na prostředky k odhalování a vyšetřování korupce, které nabízí český trestní řád. Jedná se o určité specifické pátrací nástroje, které souvisí s obtížností rozkrývání této trestné činnosti. Dle mého názoru je především nutné precizně vymezit

možnosti využití těchto nástrojů, aby nedošlo k jejich zneužití, a na druhou stranu poskytnout orgánům činným v trestním řízení dostatečný prostor při aplikaci těchto prostředků za účelem snadnějšího proniknutí do korupčních sítí, zločineckých skupin a zefektivnění vyšetřování pachatelů těchto trestných činů.

Ve čtvrté kapitole jsem se zaměřil na mezinárodní rozměr právní úpravy korupce, konkrétní mezinárodní organizace zaštiťující spolupráci v oblasti odhalování korupční trestné činnosti, jejího vyšetřování a trestání a nejdůležitější dokumenty, které Česká republika přislíbila aplikovat. Je nutné mít na paměti, že korupce je celosvětovým problémem, který přesahuje hranice jednotlivých států, poškozují hospodářskou stabilitu a rozvoj globálního trhu a je nutno jednotně vystupovat v boji proti němu, na základě předávání informací, sjednocování právní úpravy či posilování spolupráce v oblasti stíhání a předávání pachatelů těchto deliktů.

Poslední kapitola obsahuje shrnutí konkrétních vládních nástrojů pro boj proti korupci. V této souvislosti je třeba uznat určitou aktivitu vyvíjenou vládnoucí koalicí. Přestože má za sebou dílčí úspěch v přijetí například zákona o registru smluv, měla by se neustále dále snažit o schvalování protikorupčních předpisů a opatření. V další části kapitoly jsem se zmínil o nevládních organizacích a jejich činnosti, kterou považují za nenahraditelnou z pohledu informovanosti veřejnosti, odhalování trestné činnosti, kterou nejsou policejní orgány schopné zjistit z vlastní iniciativy, a významnou především ve smyslu vytváření určitého občanského tlaku nutného k posílení boje proti korupci ze strany politické moci.

Nakonec jsem se zamyslel nad možným zavedením některých institutů do právní úpravy, které by měly být nápomocny v boji s korupcí a měly by přispět k snazšímu odhalování a trestání korupčních trestných činů. Jelikož korupce, jako trestná činnost bez jednotlivé oběti, je velmi těžko odhalována a dokazována, je třeba velký důraz klást na prevenci této trestné činnosti, vzdělávat mládež a vytvářet tak ve společnosti větší morální sílu. Pachatele je nutno trestat přísně a spravedlivě, aby vidina těchto sankcí odrazovala další potenciální viníky od takového jednání.

Resumé

The title and topic of the diploma thesis is Detecting and Punishing Corruption in the Czech Republic. This topic has been selected because corruption is currently a pressing problem not only in the Czech Republic, but also globally. As the frequency of this criminal activity increases, there is also a growing need to regulate these issues by law, to refine the existing legislation, and to adopt measures designed to fight corruption on all levels of the state administration and the private sector. The core legislation is stipulated in the provisions of the Criminal Code and the Rules of Criminal Procedure.

The diploma thesis is structured into five main chapters. The first part, Causes and Emergence of Corruption, constitutes a theoretical foundation of the thesis. It contains a general description of the concept of corruption, and the individual causes of this criminal activity which lead to the development and intensification of this problem. Furthermore, it lists the individual forms and types of corruption known from theory and practice. The opening chapter presents an introduction to the topic, outlining the issues elaborated in the following parts of the thesis.

The second chapter focuses on the development of the legislation in the Czech Republic, from the First Republic era (1918–1938) up to the enactment of the current legislation. This part of the thesis explores the legal regulations valid in the respective periods, assesses the societal need to adopt the legal regulations, and gives an example of a criminal case from the given period.

The third chapter contains the core part of the thesis: the analysis of the currently valid legislation. It focuses on the specific substantive provisions regarding bribery and the related offences associated with corruption, and subsequently describes the role of the police bodies, the prosecuting attorneys, and the court within the criminal proceedings, listing the means available to the investigative, prosecuting and adjudicating bodies for detection, investigation, and punishment of the perpetrators of corruption offences.

The fourth chapter presents an overview of the international legislation regarding corruption. It lists the most important organisations and their conventions limiting the sovereignty of the Czech Republic which has been voluntarily surrendered. These conventions and other documents establish cooperation

between the countries in the field of prevention, fighting and punishing corruption, and consolidate the anti-corruption legislation of the individual countries.

The last chapter addresses particularly the fight against corruption in the Czech Republic on the governmental level, but also the agenda of non-governmental organisations. Furthermore, it compares the Czech and Slovak legislation.

The objective of the diploma thesis is to analyse the issue of corruption, including its detection, investigation, and punishment. Due to the large extent of the topic, the author attempts to thoroughly analyse the relevant legal concepts within the covered area, to clearly arrange the individual chapters and subchapters, to systematically divide the associated concepts, and to duly explain all the analysed provisions.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

1. DANČÁK, Břetislav; HLOUŠEK, Vít; ŠIMÍČEK, Vojtěch. (eds.). *Korupce: projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. ISBN 80-210-4062-9
2. DAVID, Vladislav; NETT, Alexander. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007. Právo a společnost. ISBN 978-80-7179-562-9
3. DIBLÍKOVÁ, Simona. *Přehled dokumentů Evropské Unie, Rady Evropy a Organizace spojených národů vztahujících se k problematice ekonomické kriminality: trestní právo a ekonomická kriminalita*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-89-4
4. FENYK, Jaroslav; GŘIVNA, Tomáš; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8
5. FRIČ, Pavol. *Korupce na český způsob*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství G plus G, 1999. Zde a nyní. ISBN 80-86103-26-9
6. HORNÍK, Jan; ŽUFANOVÁ, Hana. *Základní minimum o korupci a trestním právu: pro pedagogy středních škol*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-531-3
7. HRUBÝ, Jan. *Aféry první republiky*. 1. vyd. Praha: Práce, 1984. Kamarád (Práce)
8. HULINSKÝ, Petr. *Aktuální otázky trestněprávní ochrany společnosti před korupcí*. Praha: Police history, 2008. ISBN 978-80-86477-47-3
9. CHMELÍK, Jan; TOMICA, Zdeněk. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-866-6
10. CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6
11. CHMELÍK, Jan. *Pozornost, úplatek a korupce*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-434-X

12. JELÍNEK, Jiří; IVOR, Jaroslav. Trestní právo Evropské unie a jeho vliv na právní řád České republiky a Slovenské republiky. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-080-2
13. JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013. Student (Leges). ISBN 978-80-87576-44-1
14. JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif. 3. aktualiz. vyd. podle stavu k 1. 10. 2012. Praha: Leges, 2012. Glosátor. ISBN 978-80-87576-29-8
15. KRATOCHVÍL, Vladimír. České trestní právo hmotné a procesní v evropském právním prostředí: (vybrané problémy). 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4982-6
16. NOVOTNÝ, František; SOUČEK, Josef. Trestní právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-237-0
17. PETROVSKÝ, Karel. *Korupce po česku, aneb, Korupce očima průměrného Čecha*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. ISBN 978-80-86861-94-4
18. PIKNA, Bohumil. Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-889-5
19. SVATOŠ, Roman; KŘÍHA, Josef. Korupce a další vybrané protispolečenské jevy v současné společnosti. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2015. ISBN 978-80-87472-86-6
20. ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan; KUČHTA, Josef. Trestní právo procesní. 4., přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4
21. ŠÁMAL, Pavel. Trestní právo hmotné. 7., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-616-7
22. ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0
23. ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5
24. ŠTIČKA, Michal. Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě. Praha: Transparency International - Česká republika, 2008. ISBN 978-80-87123-04-1

25. TAUCHEN, Jaromír; SCHELLE, Karel. (eds.). Korupce - včera a dnes: (sborník z kolokvia pořádaného katedrou dějin státu a práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity a The European Society for History of Law). Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2013. ISBN 978-80-7418-177-1
26. TOMÁŠEK, Michal. Europeizace trestního práva. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-737-9
27. VANTUCH, Pavel. Hospodářská trestná činnost. 2., dopl. a přeprac. vyd. Brno: Rašínova vysoká škola, 2010. ISBN 978-80-87001-19-6

Judikatura

1. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 23.2.1983, sp.zn. 11 Tz 3/83
2. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 24.6.1986, sp.zn. 11 Tz 25/86
3. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26.1.1988, sp.zn. Tpjf 28/87
4. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27.6.1978, sp.zn. Plsf. 1/1978
5. Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25.9.2014, sp.zn. Tpjn 301/2014
6. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13.8.2014, sp.zn. 15 Tdo 885/2013
7. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2014, sp.zn. 21 Cdo 4403/2013

Právní předpisy

1. Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., Listina základních práv a svobod
2. Zákon č. 122/ 2008 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
3. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
4. Zákon č. 178/1924 Sb., o úplatkářství a proti porušování úředního tajemství
5. Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách
6. Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon
7. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
8. Zákon č. 557/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon
9. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon
10. Zákon č. 96/1999 Sb., kterým se mění zákon č.140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Periodika

1. ŘÍHA, Jiří. Trestní soudnictví v zahraničí – mezinárodní srovnání. Trestněprávní revue. 2015, č. 5, s. 105-107. ISSN 1213-5313

2. SCHRAMHAUSER, Jan. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. Trestněprávní revue. 2012, č. 1, s. 11-17. ISSN 1213-5313
3. ŠÁMAL, Pavel. Trestné činy související se zadáváním a realizací veřejných zakázek. Bulletin advokacie. 2015, č. 10 s. 33-45. ISSN 1805-8280
4. VANTUCH, Pavel. Úplatkářství a účinná lítost v trestním zákoníku. Bulletin advokacie. 2012, č. 4, s. 17-23 ISSN 1805-8280

Internetové zdroje

1. E15.cz. Slovensko trestá korupci příliš mírně, tvrdí Transparency International[online]. Zprávy E15.cz, 13. 11. 2015 [cit. 22. 3. 2016.], dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/udalosti/slovensko-tresta-korupci-prilis-mirne-tvrdi-transparency-international-1245491>
2. European Commission, Czech Republic statistical factsheet[online]. Anti-Corruption report [cit. 10. 3. 2016.], dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/anti-corruption-report/index_en.htm
3. Evropská Komise. Komise představuje první zprávu o boji proti korupci v EU[online]. Tisková zpráva, 3. 2. 2014 [cit. 21. 3. 2016.], dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/news/140203_zprava_o_korupci_cs.htm
4. Generální inspekce bezpečnostních sborů, O instituci[online], [cit. 15. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.gibs.cz/o-instituci>
5. Informační centrum OSN. Cíle udržitelného rozvoje (SDGs) 2015-2030[online]. [cit. 9. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs-2015-2030/>
6. JANOŠKOVÁ, Nikola. Prostředky boje proti úplatkářství de lege ferenda I. -Agent provokatér a zkouška spolehlivosti[online]. Právní prostor, 17. 2. 2016 [cit. 25. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/prostredky-boje-proti-uplatkarstvi-de-lege-ferenda-i-institut-ucinne-litosti-v-oblasti-uplatkarstvi>
7. JANOŠKOVÁ, Nikola. Prostředky boje proti úplatkářství de lege ferenda II. -Agent provokatér a zkouška spolehlivosti[online]. Právní prostor, 17. 2. 2016 [cit. 23. 3. 2016.], Dostupné z:

- <http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/prostredky-boje-proti-uplatkarstvi-de-lege-ferenda-ii-agent-provokater-a-zkouska-spolehlivosti>
8. Nejvyšší státní zastupitelství. Mezinárodní spolupráce, OECD[online]. [cit. 11. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/dali-organizace/111-oecd>
 9. Nejvyšší státní zastupitelství. Mezinárodní spolupráce, OLAF[online]. [cit. 11. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/olaf>
 10. Nevládní nezisková organizace Růžový panter. O organizaci[online]. [cit. 19. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.ruzovypanter.cz/ruzovypanter.html>
 11. NOVÁK, Martin. Korupce z pohledu českého trestního práva[online]. Všehrd časopis českých právníků, 1. 4. 2012 [cit. 24. 3. 2016.], dostupné z: <http://casopis.vsehrd.cz/2012/04/korupce-z-pohledu-ceskeho-trestniho-prava/>
 12. Oživení, o.s. Výroční zpráva 2014[online]. [cit. 19. 3. 2016.], dostupné z: http://www.bezkorupce.cz/wpcontent/uploads/2010/10/oziveni_vz_cj_final_bez_orezu_04.pdf
 13. Právne noviny. Trestný čin športovej korupcie[online]. Právne noviny, 26. 2. 2016 [cit. 22. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.pravnenoviny.sk/trestne-pravo/trestny-cin-sportovej-korupcie>
 14. Rada vlády. Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí, O nás[online]. Vláda České republiky [cit. 15. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.korupce.cz/cz/o-nas/o-nas-104793/>
 15. Rada vlády. Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí[online]. Vláda České republiky [cit. 15. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.korupce.cz/cz/rada-vlady/rada-vlady-pro-koordinaci-boje-s-korupci-121697/>
 16. SCHELLEOVÁ, Andrea. Vývoj právní úpravy veřejných zakázek[online]. Právní labyrint, 30. 7. 2015 [cit. 15. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.pravnilabyrint.cz/vyvoj-pravni-upravy-verejnych-zakazek/>
 17. ŠAMKO, Peter. Zmeny Trestného zákona a Trestného poriadku účinné od 01.01.2016[online]. Právne Listy, 1.1.2016 [cit. 22. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.pravnelisty.sk/zakony/a425-zmeny-trestneho-zakona-a-trestneho-poriadku-ucinne-od-01-01-2016>
 18. Transparency International. Česká republika se připojila k Úmluvě OSN proti korupci[online]. Transparency International, 15. 12. 2013 [cit. 10. 3.

- 2016.], dostupné z: <http://www.transparency.cz/ceska-republika-pripojila-k-umluve-osn-proti-korupci/>
19. Transparency International. Index vnímání korupce 2015[online]. [cit. 19. 3. 2016.], dostupné na <http://www.transparency.cz/index-vnimani-korupce-2015-corruption-perceptions-index-cpi/>
20. Transparency International. Kdo jsme[online]. [cit. 18. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.transparency.cz/kdo-jsme/>
21. Třetí průběžná zpráva o plnění doporučení Skupiny států proti korupci Rady Evropy[online]. Vláda České republiky, 16. 2. 2016 [cit. 13. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/tiskove-informace/treti-prubezna-zprava-o-plneni-doporuceni-skupiny-statu-proti-korupci-rady-evropy-greco-140249/>
22. Úmluva OSN proti korupci[online]. Právní zpravodaj, 13. 12. 2013 [cit. 13. 3. 2016.], dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>
23. United Nations. Vienna Convention on the law of treaties[online]. United Nations [cit. 18. 3. 2016.], dostupné z: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201155/volume-1155-I-18232-English.pdf>
24. Útvar odhalování korupce a finanční kriminality SKPV[online]. Policie ČR, 2015 [cit. 10. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/uokfk-skpv-utvar-odhalovani-korupce-a-financni-kriminality-skpv.aspx>
25. Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2015 až 2017[online]. Vláda České republiky [cit. 16. 3. 2016.], dostupné z: <http://www.korupce.cz/assets/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2015-2017/Vladni-koncepce-boje-s-korupci-na-leta-2015-az-2017.pdf>